

PAPER DETAILS

TITLE: DEPREM NEDENIYLE ZORUNLU GÖÇE MARUZ KALAN AILELER ÜZERINE
SOSYOLOJİK BİR ARASTIRMA

AUTHORS: Yelda Sevim

PAGES: 297-330

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3967393>

Yelda Sevim

Dr. Öğr. Üye., Fırat Üniversitesi/İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Elazığ/Türkiye
Assist. Prof. Dr., Fırat University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Elazığ/Turkiye

eposta: ysevim@firat.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-1690-3015> - RorID: <https://ror.org/05teb7b63>

Atıf/Citation: Sevim, Y. 2024. Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 12/40, 297-330.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1492561>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	30.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted:	10.08.2024
Yayın Tarihi/Published:	15.09.2024

**DEPREM NEDENİYLE ZORUNLU GÖÇE MARUZ KALAN AİLELER ÜZERİNE
SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA**

Öz

Ülkemizde yakın zamanda birden çok afet yaşanmıştır. Bu afetler içerisinde en derin etkiler bırakan, ekonomik, psikolojik ve toplumsal açıdan en yıkıcı sonuçlara sahip olanlardan biri de depremlerdir. Bu olumsuz etkiler zorunlu göçü de beraberinde getirmektedir. Bu araştırmanın amacı zorunlu göçün toplumsal etkilerini aile perspektifinden inceleyerek 2023 Kahramanmaraş depremlerinde Baskil ilçesine yerleşen ailelerin zorunlu göçten sonra yaşam deneyimlerini gözler önüne sermektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada zorunlu göç ve deprem sürecinde yaşanan zorlukların neler olduğu, göç edenlerin göç edilen yerdekilerle etkileşiminin nasıl olduğu ve kendilerine yönelik tutumların nasıl olduğu, zorunlu göç edilen yerde tanıdıkların ve akrabaların depremin olumsuz etkilerini azaltmada nasıl rol oynadığı, zorunlu göçün ve depremin aile içi ilişkilere nasıl bir etkisi olduğu, geldikleri yerdeki yaşam biçimleriyle yeni yerleştikleri yerdeki yaşam biçimleri arasında ne gibi farklılıklar olduğu ve geriye göçle ilgili düşüncelerinin neler olduğunun belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırma durum tespiti temellidir ve nitel odaklı yaklaşımları kapsayan alan araştırması modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada 15 katılımcı üzerinden yarı yapılandırılmış görüşme formu ile bilgi toplanmıştır. Zorunlu göçte çeşitli problemler yaşanmaktadır. Bu süreçte ailelerin birçok problem durumu deneyimlediği tespit edilmiştir. Göç eden ailelerin ulaşım, eğitim, barınma, gelir yetersizliği açısından zorluklarla karşılaştıkları ve ayrıca bazı ailelerin de aile içi bazı gerginlikler yaşadıkları tespit edilmiştir. Psikolojik problem yaşayan katılımcılar da mevcuttur. Üzerinden uzun zaman geçmesine rağmen katılımcıların hala deprem korkusuyla yaşadıkları belirlenmiştir. Göç edenlerin geleceğe yönelik beklentilerinin sağlam bir ev sahibi olmaya ve geriye göç etmeye yönelik olduğu tespit edilmiştir. Deprem sonrası zorunlu göçlerin etkileri, ailelerin yaşadıkları zorlukları ve bu zorluklarla baş etme yöntemlerini inceleyen araştırmaların artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmalar zorunlu göç sonrası ailelerin

yeniden hayata tutunması noktasında belirleyici olacağı kadar ileriye dönük tedbirlerin alınması ve zorunlu göç yaşayan ailelere yönelik sosyal politikaların üretilebilmesine olanak sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu Göç, Afet, Deprem, Aile, Aile Sosyolojisi.

A SOCIOLOGICAL RESEARCH ON FAMILIES SUBJECTED TO FORCED MIGRATION DUE TO THE EARTHQUAKE

Abstract

More than one disaster has recently occurred in our country. Among these disasters, earthquakes are among those that have the most profound effects and the most devastating consequences in economic, psychological and social terms. These negative effects also bring about forced migration. The aim of this research is to examine the social effects of forced migration from a family perspective and to reveal the life experiences of families who settled in the Baskil district after the 2023 Kahramanmaraş earthquakes. In line with this purpose, the research aims to determine the difficulties experienced during the forced migration and earthquake process, how the migrants interact with those in the place they migrated to and what the attitudes towards them are, how acquaintances and relatives in the place they migrated to play a role in reducing the negative effects of the earthquake, how forced migration and earthquake affect family relationships, what are the differences between the lifestyles in the place they came from and the lifestyles in the place they settled in, and what their thoughts are about returning to migration by families have been identified. The research is based on situation determination and was conducted in a field research model that includes qualitative-oriented approaches. In the research, information was collected from 15 participants using a semi-structured interview form. Various problems are experienced in forced migration. It has been determined that families experience many problematic situations in this process. It has been determined that migrating families face difficulties in terms of transportation, education, housing, and insufficient income, and some families also experience some tensions within the family. There are also participants who have psychological problems. It was determined that even though a long time has passed, the participants still live with the fear of earthquakes. It has been determined that the expectations of migrants for the future are to have a solid home and to migrate back. It is thought that it would be beneficial to increase the number of studies examining the effects of forced migration after the earthquake, the difficulties experienced by families and the methods of coping with these difficulties. These studies will be decisive in terms of families holding on to life again after forced migration, as well as allowing for forward-looking measures to be taken and social policies to be produced for families experiencing forced migration.

Keywords: Forced Migration, Disaster, Earthquake, Family, Family Sociology.

Giriş

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

Göç; geçmişten günümüze hayatımızda var olan, gelecekte de var olacak bir olgu niteliğindedir. Göç kavramı, temelde mekân değişikliği olan, içinde siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal yapıdaki değişiklikleri de barındıran bir anlam ifade etmektedir (Özer, 2004: 11). Uluslararası Göç Örgütü (IOM) göçü, ülke sınırları içinde meydana gelen yer değiştirme ya da uluslararası çerçevede bir sınırın geçilmesi ile gerçekleşen mekân değişikliği olarak ülke kavramı ile ilişkili şekilde tanımlamaktadır (IOM, 2009: 22).

Göç, birçok türü olan bir olgudur. Bu çalışmada, toplum üzerinde oldukça travmatik etki oluşturan zorunlu göç türü ele alınmıştır. Zorunlu göçler genellikle bir şeyden kaçmak, kurtulmak veya sığınmak amaçlı yapılmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan ve Sanayi Devrimi'ne kadar olan göçlerin çoğunlukla zorunlu göç niteliği taşıdığı söylenebilir (Pooley ve Whyte, 2022). Bu göçlerin sebepleri çeşitli olmakla birlikte, bunlar arasında siyasi nedenler (savaş, şiddet, baskı), salgın hastalıklar, kuraklık, doğal afetler, iklim değişikliği vb. nedenler sonucu ortaya çıkan göçler öne çıkmaktadır.

Zorunlu göç niteliği taşıyan ve iradi olmayan süreçlerin belirlenimi altında ortaya çıkan bu hareketlerin büyük bilinmezlikleri, eşitsizlikleri ve sorunları beraberinde getirdiği düşünülmektedir (Amitabh, 2009; Cross, 2021). Doğal veya insan kaynaklı afetler sonrası normal hayatın sekteye uğraması ve beslenme, barınma, sağlık ve ekonomide ortaya çıkan kriz hali gerek afet bölgesinde gerekse afet bölgesinden çıkıldıktan sonraki yerleşilen bölgelerde ciddi gerilim ve çatışmalara neden olma potansiyeli taşımaktadır (Mitchell ve Pizzi, 2021).

Depremlerin yaşandığı yerleşim yerlerinde ani nüfus değişiklikleri meydana gelmektedir. Türkiye'de meydana gelen 1995 Dinar depremi, 1999 Marmara depremi, 2011 Van depreminden sonra da göçler yaşanmıştır (Sipahioğlu, 2024). Depremin ardından ortaya çıkan problemlerden dolayı, insanlar kısa bir süre kalma amaçlı ya da kalıcı olarak yerleşme amaçlı göç etmek zorunda kalmaktadır. Yaşanan afetlerin istatistiksel oranlarındaki değişikliklerde etkisi olduğu düşünülmektedir. (Oliver, 2006).

Afet sonrasındaki göçlerin geçici bir süreç mi yoksa kalıcı bir süreç mi ifade ettiği ya da bu göçlerin devam edip etmeyeceği konusunda yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür göçler her zaman kalıcı olmayabilir. Geriye göç de meydana gelebilir. Belirli bir süre sonra, iş ve eğitim olanaklarını değerlendirebilen kişiler için kalıcı olabilmektedir. Korku ve güvenlik amaçlı göç edenler ise, geri dönme eğilimindedirler. Ayrıca depremin ardından, göçün kaynaklandığı yere yapılan yatırımlar da geriye göçü arttırabilmektedir (Fırat, 2022).

Yaşamını ve soyunu devam ettirme eğiliminde olan toplumsal gruplar, yaşanan her türlü afeti doğrudan tehdit olarak algılayıp afet sonrasında yaşadığı yerden daha güvenli gördüğü yerlere doğru göç etmektedir. Afetlerden sonra toplumda yaşanan iç ve dış göçler farklı yaşam deneyimlerini de beraberinde getirmektedir (Vos vd., 2021).

Deprem, en önemli ve yıkıcı doğal afetlerden biridir ve felaketin psikolojik ve sosyal sonuçları yaşa, cinsiyete, ekonomik ve sosyal sınıfa göre değişmektedir. Sayısız insanın ölümüne neden olan deprem, hayatta kalanları yurt içi ve yurt dışı yardıma muhtaç bırakmaktadır. Hayatta kalanlar arasında yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik sınıfa bağlı olarak çeşitli sonuçlar doğuran deprem, toplumsal düzeni, doğal yaşam biçimini ve değerleri tehdit etmektedir (Kamaledini ve Azkia, 2021).

İnsanlar, yaşadıkları korku, barınma sorunu, iş imkânlarının kısıtlılığı, sağlık ve eğitimde meydana gelen aksamalar gibi nedenlerle göç etmektedir. Göç edilen yerin tercihinde akrabaların bulunması, göçün kaynaklandığı yere yakınlık, iş imkânlarının olması, kamu görevlileri tarafından yönlendirme etkili olmaktadır. Ani gerçekleşen göçler sonucunda, yeni yerleşim yerine uyum problemi, işsizlik, yalnızlık, barınma sorunu, yabancılık, eğitimde aksama, dışlanma gibi olumsuz durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu süreçte, yeni bir mekân ve yeni kültür, yeni ortama uyumu zorlaştırabilmektedir. Göç edilen mekânda da göçle birlikte çarpık kentleşme, işsizlik, yoksulluk gibi olumsuzluklar gelişebilmektedir (Koser, 2008).

Depremlerin yaygın etkileri sıkça ele alınmaktadır. Deprem, sadece çevrenin fiziksel yönünü değil aynı zamanda ekonomiyi ve sosyal yaşamı da etkilemektedir. Can kayıplarının yanı sıra ekonomik kayıplar, bireylerin gelişimini ve ruh sağlığını büyük ölçüde etkilemektedir. Deprem yaşanan bölgenin sosyoekonomik büyümesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ekonomik yapıdaki değişim, inşaat faaliyetlerini, mimari uygulamaları ve pek çok faaliyeti etkisi altına almaktadır. Bir afetin gerçek boyutunu anlamak çoğu zaman zordur çünkü fiziksel hasar görünürdür ancak gizli hasarlar çok daha fazla olabilir. İyi analiz edilirse her felaketten gelecek için önemli bir işaret olarak hizmet edebilecek belirli bir model ortaya çıkabilmektedir (Gokhale vd., 2004).

Zorunlu göç eden aileler, birçok konuda uyum sorunu yaşayabilmektedir. Uyum çocukların eğitimi ile alakalı, okul ortamına alışması ile ilgili olabileceği gibi, iş bulma ve iş ortamına uyum sağlama ile de ilgili olabilir. Çevre tarafından dışlanma ve kaynaşmada da sıkıntılar görülebilir. Barınma konusunda, konut sıkıntısı, ekonomik zorluklar nedeniyle yakın akrabaların aynı konutu paylaşmasından kaynaklanan sorunlar da mevcuttur. Deprem gibi afetler bireylerin ruh sağlığını da olumsuz etkilemektedir. Bu durum travma sonrası stres bozukluğuna neden olabilmektedir. Akabinde sosyal uyumsuzluk problemi de ortaya çıkabilmektedir. İş, arkadaş, akraba çevresinden uzak kalmak stresi daha da artırabilmektedir. Aile toplumun temelidir. Ailede meydana gelen aksaklıklar toplumun tümünü etkilemektedir. Deprem sonrasında yaşanan toplumsal değişimlerin analizinde ailelere yönelik araştırmaların fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Bayhan, 2012:5).

Literatürde deprem nedeniyle göç konusunda yapılmış çalışmalar olmasına rağmen, deprem ve göç sonrasında ailelerin deneyimleriyle ilgili çalışmaların kısıtlı olduğu dikkati

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

çekmiştir. Zorunlu göçün nedenleri ve sonuçlarına ilişkin bakış açısı geliştirilmesinin, sorunların çözümlenmesine yardımcı olabilecek entelektüel ve pratik becerilerin kazanılmasında ve zorunlu göçmenlere yardım etmeyi sağlayacak etkili programların oluşturulmasında faydalı olacağı düşünülmektedir (Lesieure, 2015; Ambrosetti ve Petrillo, 2016; Basile vd., 2024).

1.1. Aile ve Aile Kurumundaki Değişiklikler

Toplumsal yaşamın ve insani ilişkilerin devamlılığı, sosyal kurumların temel işlevlerini yerine getirebilmesine bağlıdır. Aile geçmişten günümüze, bu işlevlerin bir kısmını yerine getiren önemli kurumlardan biridir. Aile kimi zaman anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek bir birliktelik olarak tanımlanmakta, kimi zaman ise büyükanne, büyükbaba, amcalar, dayılar, halalar, teyzeler ve kuzenleri de içine alan geniş aile olarak ele alınmaktadır. Aile en geniş anlamıyla neslin devamını sağlayan, birincil ilişkilerin yoğun olarak yaşandığı, güven ihtiyacının sağlandığı ekonomik, psikolojik, dini, eğitici ve siyasi işlevleri olan toplumsal bir kurumdur. Aile, “birbirleriyle evlilik, doğum, ya da evlatlık edinme yoluyla bağlı bulunan ve aynı hanede birlikte yaşayan iki ya da daha fazla insanın oluşturduğu birliktelik” olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 2013: 96).

Ailenin tarihsel serüvenine baktığımızda gerek işleyişi gerekse büyüklüğü ve yapısı itibariyle değişimler gözlemlenmektedir. Aile yapısındaki değişim, toplumsal değişim sürecinin aileyi nasıl etkilediğini gözler önüne sermekle kalmaz, toplumsal değişim özellikleri hakkında da bilgi verir. Toplumsallaşmanın ilk gerçekleştiği birim olması itibariyle aile temel bir kurumdur. Davranış biçimleri ve kültürel kodlar bireylere ilk olarak ailede aktarılır. Değişim sürecinde, diğer dinamiklerden kurum olarak etkilenen aile işlevlerini gerekli biçimde yapmakta zorlanabilir ve diğer kurumları da etkileyebilir. Bu da beraberinde çeşitli toplumsal sorunların çıkmasına neden olabilir. Aile çok karmaşık bir yapıya sahiptir. Sağlıklı toplumlar, sağlıklı ailelerle mümkündür. Toplumsal hayatta önemli bir yere sahip olan ailelerle ilgili araştırmalar büyük önem taşımaktadır. Ailenin işlevleri ve toplumsal değişimlerin aile üzerindeki etkileri sıkça araştırılmaktadır. Ailelerin toplumsal hayata uyumunun desteklenmesi noktasında toplumu çeşitli açılardan etkileyen depremlerin ve göçlerin aile hayatına yansımalarının araştırılmasının önem taşıdığı düşünülmektedir (Wilson, 2003; Harris vd., 2006; Şentürk, 2008: 14-22; Aiginger, 2009; Roccas ve Sagiv, 2010; Trask, 2011; Katz, 2019).

Afet sonrası yer değiştirmenin ailenin dinamikleri üzerindeki etkilerini ve gelecekteki afetlere karşı dayanıklılıklarını nasıl etkilediğini analiz etmek önemlidir. Mevcut literatür, afet araştırmalarında ailenin sosyal bir birim olarak rolünün sıklıkla göz ardı edildiğini göstermektedir. Literatürde afet sonrası göç sürecinde ailenin iç dinamiklerinin araştırılmasının ailenin uyumuna ve dayanıklılığına katkıda bulunacağı belirtilmektedir (Samonte, 2023).

Doğal afetlerin aile sistemleri üzerindeki sonuçlarının anlaşılması son derece önemlidir. Doğal afetler sonrasında aile sistemlerini inceleyen çalışmaların ağırlıklı olarak gençlik sonuçları, travma semptomları ve yaygınlığı, çiftler ve ruh sağlığı, aile etkileşimleri ve afetten etkilenen aileler için müdahalelerin belgelenmesi ve test edilmesi üzerine odaklanan çalışmalar olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmaların bulguları, afet deneyimlerinin ardından aile deneyimlerinin belirleyici etkileri sıkça vurgulanmaktadır. Afet sonrasında çift içi ve aile süreçleri daha iyi belirlemek ve açıklamak için daha fazla ilişkisel araştırmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir (Witting, 2021).

1.2. Göç ve Aile

Göçlerin sınıflandırılmasına yönelik mevcut yaklaşımlar, insanların mekânsal hareketlerinin gönüllü-gönülsüz, yenilikçi-muhafazakar, politik-ekonomik, yasal-yasadişı ve uluslararası-ulusal olması gibi çeşitli özelliklerine dayanmaktadır. Göç konusunda yapılabilecek en genel yaklaşım, göçün bir yasadan ziyade bir tipoloji biçiminde olduğudur. Göç nedenleri açısından bakıldığında ilkel, zorunlu, zorlayıcı ve gönüllü göç şeklinde gruplandırılmıştır (Petersen, 1969; Riss, 2014).

Bu çalışmada deprem nedeniyle zorunlu göç konusu ele alınmıştır. İradeyle göç sınıflaması gönüllü ve zorunlu olmak üzere iki türdür. Zorunlu göçün, insan eyleminin ve sosyal ağların önemli ölçüde rol oynadığı sosyal bir süreç olarak analiz edilmesi gerekmektedir (Castles, 2003). Hayat tecrübesi ile gündelik yaşamın şekillenmesinde önemli yere sahip olan sosyal ağlar, aile bireyleri, toplumsal örgütler, aracı kurumlar ve arkadaşlıkları da içeren bir yapıdır. Sosyal ağ kuramına göre göçle ilk gelenler tecrübeleriyle kendilerinden sonra gelenlere mevcut yerleşim yerindeki durumların anlaşılmasında yardımcı olmakta ve göç verilen yerle alan yer arasında bir altyapı oluşturmaktadırlar. Böylelikle sosyal ağlar yoluyla göç süreci özendirici ve teşvik edici olabilmektedir. Bu yapıdaki elemanlardan en güçlüsü olan aile, göçte oldukça etkilidir. Ağları oluşturan bu elemanlar; kısa vadede bilgi sağlamada kolaylık sunması, hayata tutunma destekleri ve para yardımı sağlarken uzun vadede daha sosyalleşme duygusuyla birlikte göçmenlerin dâhil olduğu yardım ağlarına dâhil olma ve daha büyük ölçekli maddi desteğin verilmesi gibi önemli deneyimlerde oldukça etkilidir (Gülerce ve Demir, 2022:193).

Disiplinlerin buluştuğu, örtüştüğü ve çatışmaların olduğu bir alan olarak zorunlu göç çalışmalarının sosyolojiye sunabileceği çok şey vardır. Zorunlu göçle birlikte yaşanan değişimlerin aileleri ve toplumun tüm kesimlerini değişik biçimlerde etkilemesi kaçınılmazdır. Zira göç tarih boyunca aileleri en çok etkileyen sosyal olgulardan biridir (Stepputat ve Sørensen, 2041: 95).

Türkiye’ de zorunlu göçle ilgili birçok çalışmanın yapıldığı bilinmektedir. Zorunlu göçün aile üzerindeki etkileri daha çok çocukların eğitimi, cinsiyet ve mekânsal yapıya ilişkin araştırma odaklı incelenmiştir (Tamer ve Birvural, 2018; Tekin, 2011). Dolayısıyla bu çalışma

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma
alandaki bu eksikliği gidermeye yönelik olmakla birlikte bundan sonraki çalışmalar için de yeni bir bakış açısı kazandırmak amacıyla yapılmaktadır.

Göç ve ailelerle ilgili literatürdeki çalışmalardan biri Peker ve Şanlı'nın yapmış olduğu "Deprem ve Göç İlişkisi: 24 Ocak 2020 Elazığ Deprem Örneği "adlı çalışmadır. Bu makale, Elazığ depreminden sonraki süreçte meydana gelen gelişmeleri, anket aracılığıyla elde ettiği bulgularla destekleyerek, depremin sosyoekonomik sonuçlarını ortaya koymaya çalışmıştır. Göçü deneyimleyen kişilerle yapılan bu çalışma aracılığıyla ileriye dönük, göç politikası önerileri geliştirmek hedeflenmiştir. Ayrıca, Türkiye bir deprem kuşağında bulunduğu için, gelecek yıllarda yaşanabilecek depremlere karşı ve depremlerin yol açabileceği zorunlu göçlere karşı hazırlıklı olmak açısından göç politikalarının geliştirilmesi için literatüre katkı sağlamayı amaçlamıştır. Göç kavramı, türleri ve Türkiye'de göç tarihi incelenmiştir. Türkiye'de yaşanan depremler ve sonucunda yaşanan göçler konu edinilmiştir. Çalışmada, deprem kuşağında olan bölgelerin çokluğu nedeniyle, hâlihazırda depremle ilgili ekonomi paketlerinin ve politikalarının olması gerektiğini vurgulanarak, her zaman hazırlıklı olmanın önemine dikkat çekilmiştir. Deprem olmadan, depremin ekonomi üzerinde yaratacağı riski, bu önlemler sayesinde en aza indirebilmek amaçlanmıştır. Tekno köylerin önemine dikkat çekilmiştir. İl bazında hazırlanacak deprem faaliyet raporunun önemi üzerinde durulmuştur. Ekonomilerin bu sürece hazır olması gerektiği belirtilmiştir (Peker ve Şanlı; 2022).

Yalçın (2004), çalışmasında kırdan kente göçlerde, kentin çekici faktörleri ve kıran itici faktörlerinin göçün belirleyicileri olduğunu belirtmiştir. Kentlere olan yoğun göçler beraberinde çarpık kentleşmeyi, alt yapı sorunlarını da getirmektedir. Göç eden ailelerde uyum, psikolojik, ekonomik, sağlık, eğitimle ilgili sorunlar görülmektedir (Yalçın, 2004: 34).

Tekin (2011), zorunlu göçlerin toplumsal değerlerinin değişmesinde etkili olduğunu vurgulamıştır. Çalışmada, zorunlu göçe maruz kalan ve kırdan kente göç eden ailelerin yoğun ve hızlı bir sosyal değişim süreci yaşamasının ve eski sosyo-kültürel değerlerinin yenileriyle değişmeye başlamasının kültürel travmaya neden olduğu belirtilmiştir.

Ünsal (2022), göçün aile üzerinde yoksulluk sorunu, yeni çevreye uyum sorunu, eğitim olanaklarından yararlanma sorunları ve aile içi şiddet sorunu başta olmak üzere pek çok sorunu beraberinde getirdiğini vurgulamıştır. Göçün aile içi şiddeti tetiklediği, boşanma vakalarını arttırdığı, aile içi değişimle birlikte maddi ve manevi değerler arasında çatışmaların çıktığı belirtilmiştir. Çalışmada ailenin göçe hazırlanması süreçleri üzerinde durulmuştur. Ailenin mevcudiyetini koruyabilmesi için eski alışkanlıklarını koruduğu gibi, yeni çevreye uyum sürecinde farklı alışkanlıklar da edinmelidir. İki arada kalma durumu, krizlere neden olabilir. Eşler arasında süreçten ve ortamdan kaynaklanan farklılıklar çatışmalara, hatta boşanmalara yol açabilir. Çocuklar uyum sürecini ebeveynlerine göre daha kolay aşabilir. Bu da çocuk-ebeveyn arasında anlaşmazlıklara neden olabilir. Sonraki kuşaklara aktarım sürecinde ise ailenin göç sürecinde en az etkilenimle bu süreçten başarıyla çıkması önemlidir.

Bu sayede aile aktarım işlemini başarıyla gerçekleştirebilecektir. Sonuç bölümünde Ünsal, göç edilen bölgelerde kaynaştırmaya yönelik çalışmaların önemine değinmiştir. Aile içi eğitimlerle, aile içinde sorun çıkmadan önlemeye, sorun çıktıysa da problemi çözmeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmesini salık vermiştir (Ünsal, 2022).

Engin, “Türkiye’de İç Göçün Aile Kurumu Üzerindeki Etkileri” adlı çalışmasında, insanların çeşitli nedenlerle toplu olarak yer değiştirdiklerini, yer değiştirme sonucunda uyum sorunlarıyla yüzleştiklerini, bu durumun aile bireylerinin beklenti ve deneyimlerine, birbirleriyle olan ilişkilerine etki ettiğini ifade etmiştir. Araştırma literatür taraması verilerinden oluşmaktadır. Göçle birlikte ailenin işlevlerinde meydana gelen değişimleri konu edinmiştir. Geleneksel ailenin özelliklerinin, göçle birlikte göçün yapıldığı yerde, akrabalık bağlarının kuvvetlenmesiyle daha da pekiştiğini belirtmiştir. Göçle birlikte aile bireylerinin rollerinde değişimin meydana geldiğini söylemiştir. Kadının, göçün psikolojik baskılarına maruz kaldığını ifade etmiştir. Aile içinde kadın ve erkek rollerindeki çatışmaların aile içi şiddete, daha da ileri giderek boşanmalara yol açtığını belirtmiştir (Engin, 2021).

Güreşçi “Kahramanmaraş Depremi Sonrası Yeni Bir Tartışma Konusu Olarak Deprem Göçü” isimli makalesinde, deprem göçünü, depremin sebep olduğu göç diye tanımlamıştır. Bu hususu iki ana başlıkta açıklamıştır. Deprem öncesi yaşanan göçler ve deprem sonrası yaşanan göçler. Deprem öncesi göçler ülkemizde pek rastlanılan göçlerden değildir. Geçmişte yaşanan depremler ya da teknolojik gelişmelerle deprem riskinin tespitine dayanarak yapılan göçleri muhteva etmektedir. Deprem sonrası yaşanan göçler ise kendi arasında iki şekilde gerçekleşir. İlki deprem sonrası yaşanan geçici göçlerdir. İnsanlar, depremin yarattığı tedirginlik ve korkuyla, güvenli gördükleri mümkün olan en yakın yerlere göç ederler. Göç edilen yerin seçiminde diğer bir kriter de yakınlarının orada olmasıdır. İkincisi deprem sonrası yapılan kalıcı göçlerdir. Bu göçler planlı bir şekilde gerçekleştiği gibi, aynı zamanda da kalıcıdır. Bu çalışmada depremin sonuçları da ele alınmıştır. Depremin meydana geldiği yerde nüfus azalır. Deprem sonrasında göç edilen yerde yeni iskânların yapılması ekonomik ve sosyal olarak kayıpların yaşanmasına yol açar. Göç edilen bölgelerde nüfus azalır. Depremi deneyimleyen bireylerde psikolojik sorunlar görülür. Ev ekonomisi ve ulusal ekonomi olumsuz etkilenir. Deprem sonrası oluşan problemlerin çözümü eşgüdümlü ve koordineli çalışmalar aracılığıyla çözümlenebilir (Güreşçi, 2023).

Sevinç ve diğerlerinin yapmış olduğu “Türkiye’de Kırdan Kente Göç ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri” adlı çalışmada kırdan kente göç, göç sonrası oluşan problemler ve aile üzerindeki etkileri tartışılmıştır. Barınma başta olmak üzere ekonomik güçlükler, uyum sorunu, psikolojik sorunlar, ailelerin başa çıkmak zorunda oldukları durumlardır. Gençler bu sorunları daha çabuk çözebilmektedir. Yaşlılarda göçün kaynaklandığı yere özlem ağır basmaktadır. Düzensiz şekilde göç edenlerde, kente tutunamayanlarda suçla karışma, şiddet

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

gibi sosyal sapsmalar görülebilmektedir. Ayrıca göçle birlikte , çarpık kentleşme, gecekondulaşma, yoksulluk, çocuk işçiliğinde artış da gözlemlenmektedir (Sevinç vd., 2018).

Gökalp Yılmaz ve Şikar (2023), “Afetlerin Etkilerinin Zorunlu Göç Bağlamında İncelenmesi: 2023 Kahramanmaraş Depremi”, adlı çalışmada, afet sonrası ortaya çıkan olumsuzlukları, zorunlu göç bağlamında tartışmıştır. Afetlerden sonra toplumsal değişimin sebebi olacak faktörlerin en önemlilerinden biri afetlerden etkilenenlerin kaybettikleri barınma yokluğu nedeniyle meydana gelen zorunlu göçlerdir. Afetin şiddeti ve büyüklüğü de göçün boyutunu etkiler. Afet sonrası hızlı ulaşan yardım ve destek göçü azaltabilir ve hafifletebilir. Barınma imkânı yok olan afetzedeler güvenli bölgelere yönlendirilir. Bu vb. nedenlerle afetler sonrasında milyonlarca kişi demografik hareketliliğe maruz kalmıştır. Gökalp Yılmaz ve Şikar, zorunlu göçler sonucu ortaya çıkan toplumsal gerçeklikler bağlamında, eğitim, sağlık, altyapı ve barınma alanlarında dezavantajlı gruplar ve toplumsal eşitsizlikleri de dikkate alan ayrıntılı araştırmaların yapılmasının önemi ve gerekliliği üzerinde durmuştur (Gökalp Yılmaz ve Şikar, 2023).

Tamer ve Birvural’ın “Zorunlu Göçün Toplumlarda Oluşturduğu Problemler” isimli çalışmasında zorunlu göç kavramı açıklanmıştır. Nedenleri ve meydana getirdiği problemler tartışılmıştır. Çalışmaya göre göçler yoğun ve kontrolsüz yaşandığında alt yapı, gecekondulaşma, ulaşım aksaklıklar, uyum sorunu gibi problemler ortaya çıkmaktadır. Zorunlu göç süreciyle birlikte güvenlik, ekonomi, eğitim, kültürel uyum ve çatışma gibi problemler de yaşanmaktadır. Zorunlu göçün insanların kendi istekleri dışında yaşandığının unutulmaması gerektiği belirtilmiştir (Tamer ve Birvural, 2018).

Araştırmalar, göçmenlerin göç zorunluluğu deneyiminin entegrasyonlarında önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir. Bu çevresel felaketler nedeniyle kendi ülkelerinden ayrılan, kriz göçmeni grupları arasında açıkça görülmektedir. Ancak göçmenlerin zorla göçe maruz kalma deneyimine ilişkin güvenilir ölçümlerin eksik olması, ilgili entegrasyon süreçlerine ilişkin sistematik araştırmaları da zorlaştırmaktadır (Rajca, 2020). Son zamanlarda sayısı gittikçe artan zorlama göçler göz önüne alındığında bu tür araştırmalar hayati önem taşımaktadır. Niemann ve Hertel (2024), göçmenlerin bakış açısından algılanan göç zorunluluğu ve ilgili tehlikeler hakkında yeni bir anket (PMF-Mig) uygulamıştır. Bu anket göçmenlerin göç ederken ne kadar zorlandıklarını ve göç sırasında ne kadar tehlikeyle karşılaştıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Anket, göçmenlerin göç deneyimlerini iki ana faktöre göre değerlendirmektedir: Göçmenlerin göç etmeye ne kadar mecbur hissettikleri ve göçmenlerin göç sırasında ne kadar seçim yapma olanağına sahip olduğu hususudur. Sonuç olarak bu anketin, göç teorileri ve göçmenlerin entegrasyonu üzerine yapılan araştırmaları geliştirmek ve göçmenlere ihtiyaç duydukları müdahaleleri sağlamak için kullanılabileceği yargısına varılmıştır (Niemann, L. ve Hertel, 2024:1-6).

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Problemi

Zorunlu göçe maruz kalan toplumsal gruplar birçok problemle baş başa kalmaktadırlar. Bu süreçte ailelerin deneyimlediği problemlerde farklılaşabilir. İnsanların kendi iradeleri dışında yaşadıkları yerden göç etmek zorunda kalmaları psikolojik ve sosyolojik boyutuyla analiz edilmesi gereken bir durumdur. Zorunlu göçte insanlar için can güvenliği ön planda yer almaktadır. Kendilerini güvende hissetmek isterler. Deprem kaynaklı zorunlu göçte, konutların güvenilirliği de oldukça önem taşır. Göç edenler ekonomik, sağlık, eğitim çevreye uyum gibi kaygılar da yaşarlar. Zorunlu göçün odağında yer alan aileler, sürecin zorluklarıyla mücadele ederken farklı stratejiler geliştirebilirler. Çünkü her aile biriciktir ve kendine özgüdür. Böylelikle her ailenin göçü deneyimleme süreci farklılaşmakta ve burada ailenin türü, ekonomik yapısı ve kültürel yapısı belirleyici olmaktadır. Deprem sonrası zorunlu göçlerin yarattığı olumsuz etkenlerle, ailelerin karşılaştıkları zorlukları ve onlarla baş etme yöntemlerini, aile içi ilişkilere ve aile yapısına olan etkilerini araştıran ayrıntılı çalışmaların yapılması elzemdir. Adı geçen bu çalışmalar, zorunlu göç sonrası ailenin yeniden hayata tutunması ve yeniden hayatını kurabilmesi noktasında belirleyici olacağı kadar, afetlere hazırlık ve ileriye dönük tedbirlerin alınması bakımından kritik öneme sahiptir. Deprem hastalarının demografik özelliklerinin ve klinik sonuçlarının tanımlanması, Ayrıca, zorunlu olarak göç ve aile ekseninde sosyal politikaların üretilebilmesine olanak sağlayacaktır.

Yüzyıllar boyu farklı şekillerde yeryüzünde meydana gelen tüm değişimler insan yaşantısında başka değişim ve dönüşümleri de beraberinde getirmiştir. Göçlerin yapısı ve göç biçimleri toplumsal değişimlerin etkisiyle şekillenmektedir. Zorunlu göçlerin göçe tabi aileleri etkilemesi oldukça olası olduğu söylenebilir. Yapılan literatür araştırmasında zorunlu göç ve aile çalışmaları alanında yapılan çalışmalara çok sık rastlanılmadığından, deprem nedeniyle zorunlu göçe maruz kalan ailelerle yürütülen bu çalışmanın mevcut literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Çağlayan, 2006).

Depremler sosyal, fiziksel ve psikolojik alanlarda büyük yıkımlara sebep olmaktadır. 6 Şubat depremi, içinde 11 il bulunan çok büyük bir alanı etkilemiştir. Bu iller arasında; Adana, Adıyaman, Kahramanmaraş, Osmaniye, Malatya, Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Elâzığ bulunmaktadır. Bu çalışmada, Kahramanmaraş merkezli depremlerden dolayı, Elazığ ilinin Baskil ilçesine yapılan zorunlu göçün, aileler üzerindeki etkileri ele alınmıştır. 2021 yılı adrese dayalı nüfus kayıt verilerine göre Baskil ilçesinin toplam nüfusu 12100 iken, 2023 yılı verilerine göre bu oran 16578 olmuştur (TUİK, 2023). Baskil ilçesine yönelen büyük göç hareketinin nedeni olarak deprem bölgesi içerisinde yer alan ve depremden oldukça etkilenen Malatya iline çok yakın bir konumda olması, depremden önce de özellikle kayısının işlenmesi ve pazarlanması ekonomik ve toplumsal anlamda etkileşimin yoğun olarak gerçekleştiği bir ilçe konumunda bulunması (Sayım, 2007) durumunun belirleyici olduğu söylenebilir.

2.2. Araştırmanın Amacı

Aile kurumu temelde insanın hayatını idame ettirdiği ve barındığı bir sığınak, hayatın zorluklarına karşı bir birliktelik birimi olarak kabul edilmektedir. Yapısı açısından güçlü olduğu kadar aynı zamanda kırılgan bir özelliğe de sahiptir. Aile bu gücünü tüm bireylerinin ortak amaç etrafında toplanmasından, bağlanmasından, bağlar arasındaki sevgi, şefkat ve merhametten alır. Zayıf olduğu durumlar ise dışarıdan uygulanan baskılara karşı direnememesinden kaynaklanmaktadır. Bu baskıların oldukça çeşitli olduğu görülmektedir. Bu baskılayıcı unsurlardan biri de göçtür. Göç olgusu aile kurumu üzerinde tarih boyunca etkili olmuştur. Farklı nedenlerle ailelerin bulundukları yerleri terk ederek yeni mekânlara yerleşmesi anlamına gelen göç, beraberinde gelen değişim süreci ve uyum sağlama süreci gibi aşamalarla sosyolojik unsurları da kapsayan bir olgudur. Tarih boyunca göçü, toplumları ve aileyi, farklı yaşam koşullarına zorlayan bir olgu olarak görmemiz mümkündür. Bu süreçte aile yapısında meydana gelen değişikliklere ek olarak aile içi rol dağılımlarında; örneğin kadını anlamlandırmada öne çıkan değişiklikler, çocukların eğitimi üzerinde meydana gelen farklılaşmalar görülmektedir (Portes, 2010). Aileyi sosyal ve kültürel alanlarda güçlendirmeye yönelik projeler ele alınarak sağlıklı, uyumlu, güçlü bir aile inşa edilmelidir. Aile içi eğitim ile adı geçen alanlarda ortaya çıkacak sorunları önceden önlemek amaçlanır. Sorun tespit edilirse de, onu çözmeye yönelik çalışmaların yapılması gereklidir.

Bu araştırmanın amacı zorunlu göçün toplumsal etkilerini aile perspektifinden inceleyerek, 2023 Kahramanmaraş depremleri özelinde, Baskil ilçesine yerleşen ailelerin, zorunlu göçten sonra yaşam deneyimlerini ve etkilenimlerini gözler önüne sermektir. Bu amaç çerçevesinde araştırmada aşağıdaki alt amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir:

- Zorunlu göç ve deprem sürecinde yaşanan zorlukların neler olduğu,
- Zorunlu göç edilen yerde tanıdık, akraba etkileşiminin nasıl bir etkisi olduğu,
- Zorunlu göç edilen yerde tanıdık ve akrabaların depremin olumsuz etkisini azaltmada nasıl rol oynadığı,
- Zorunlu göç edilen yerdekilerin göç edenlere karşı tutumlarının nasıl olduğu,
- Zorunlu göçün ve depremin aile içi ilişkilere nasıl bir etkisi olduğu,
- Geldikleri yerdeki yaşam biçimleriyle yeni yerleştikleri yerdeki yaşam biçimleri arasında ne gibi farklılıklar olduğu,
- Geriye göçle ilgili düşüncelerinin ne olduğunun belirlenmesi hedeflenmiştir.

2.3. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel odaklı yaklaşımları kapsayan alan araştırması modelinde gerçekleştirilmiştir. Durum tespiti temellidir. 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinden etkilenen ve zorunlu göçle birlikte, yaşadıkları bölgeyi terk etmek zorunda kalan ailelerin bu süreçteki deneyimleri üzerine odaklanan bu çalışmada, nitel araştırma yönteminden ve derinlemesine görüşme ve amaçlı örneklem tekniklerinden yararlanılmıştır (Neuman, 2014;

Gürbüz ve Şahin, 2018). Bir araştırmada herhangi bir olgunun ele alınmasında sadece pozitivist ya da niceliksel verilerle hareket etmek bazen araştırmacıyı yanılgıya sürükleyebilmektedir. Dolayısıyla bir olgu üzerine eğildiğimizde o olgunun çok farklı boyutlarla ve örneğin niteliksel boyutlarıyla da ele alınması gerekmektedir (Creswell, 2022). Nitel araştırma, olguya özgü farklı özelliklerin incelenmesine odaklanarak, daha derin ve daha özgün verilere ulaşmayı hedeflemektedir. Örneklem grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem tekniği kullanılarak araştırma sorununa uygun katılımcıların seçilmesi sağlanmıştır. Diğer yandan bu teknik aracılığıyla, katılımcıların belirlenmesinden sonra, konunun/sorunun ilgili kişilerin kişisel deneyimleri ve bakış açıları üzerinden anlaşılabilmesi için derinlemesine mülakat yapılmıştır. Bu teknikle de dışarıdan gözlemlenmesi ve anlaşılması mümkün olmayan süreçlerin açığa çıkarılmasına ve konunun derinlikli ve bütünlüklü bir şekilde sunulmasına çalışılmıştır.

2.4. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini 6 Şubat 2023'te meydana gelen Kahramanmaraş depremlerinden sonra Elazığ'ın Baskil ilçesine zorunlu göç eden aileler oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise amaçlı örnekleme tekniği çerçevesinde belirlenen ve Elazığ'ın Baskil ilçesine Kahramanmaraş depremleri nedeniyle göç eden aileler içerisinde çalışmaya gönüllü olarak dahil olmayı kabul eden 15 (on beş) katılımcıdan oluşmaktadır.

2.5. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırma temelde nitel yönteme dayalı oluşturulmuş ve araştırma sürecinde yüz yüze ve derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yönteminin kullanılmasının sebebi olarak konunun tüm detayları üzerinden ve göç edenlerin deneyimleri üzerinden sürecin bütünlüklü ve eleştirel bir açıdan ortaya konulmasının amaçlanması olduğu söylenebilir. Alan araştırma sürecinin ilk aşamasında derinlemesine görüşme soruları hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile örneklem grubunun demografik bilgileri yanında, ailelerin gerek deprem öncesi gerekse de deprem sonrasındaki yaşam koşullarını bütünlüklü açıdan kavramaya yönelik bilgiler elde edilmesi amaçlanmıştır. Daha sonra gerekli etik kurul izni, Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 26.03.2024-23310 sayılı kararıyla alınmıştır. Gerekli etik prosedürlerin tamamlanmasından sonra alana inilmiş ve uygun nitelikleri taşıyan ve çalışmaya kendi rızaları üzerinden katılmayı kabul eden kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılara sorular açık ve anlaşılır bir şekilde sorulmuş, gerektiğinde ek sorularla görüşme zenginleştirilerek sürecin derinlikli bir şekilde kavranması amaçlanmıştır. Burada önemli görülen hususun çok sayıda kişiye ulaşmak ya da olması gereğinden fazla sorular sormak değil, konuya ilişkin doyurucu, verimli ve nitelikli bilgilere ulaşmaktır (Creswell, 2022).

Görüşmeler esnasında ses kaydına izin veren kişilerin görüşmeleri kayıt cihazına kaydedilmiştir. Cihaz kaydını kabul etmeyen katılımcıların verdikleri cevaplar ise not alınmıştır. Araştırma kapsamında görüşülen kişilerin bilgileri anonimleştirilerek metin içerisinde kullanılmış böylelikle ilgili kişilerin gizlilik ve mahremiyetlerine özen gösterilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra mevcut ses kayıtları çözümlenmiş ve içerik analizi tekniğine dayalı olarak belirli temalar altında tasnif edilmiştir. Daha sonra elde edilen tasnif edilmiş saha verileri belirli başlıklar üzerinden mevcut literatürler ilişkilendirilerek raporlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

3. 1. Demografik Bilgiler

Göç araştırmalarında demografik bilgiler önem taşımaktadır. Sosyal içerikli araştırmalarda, üzerinde çalışma yapılan katılımcıların yaş, cinsiyet, gelir, meslek, medeni durum, eğitim seviyesi durumu gibi kişinin demografik özelliklerini bilmek önemlidir. Bu faktörler, insanların tutumlarını, inançlarını, davranışlarını ve deneyimlerini de etkileyebilir. Katılımcıların göç eğilimlerini ve kalıplarını belirlemek, deneyimlerini anlamak, göçün üzerlerinde ne gibi etkileri olduğunu değerlendirebilmek için de faydalı bilgiler sunar. Göçle ilgili yapılan başka çalışmalarla kıyaslayabilme imkânını bizlere verir. Ayrıca hedefli göç politikaları geliştirebilmeye imkân sağlar.

Elazığ İli Baskil ilçesine 2023 Kahramanmaraş depremleri sonrasında zorunlu göç eden ailelerin, göç süreci ve sonrasında yaşadıkları sosyal, ekonomik, psikolojik, sağlık ve kültürel sorunlarının konu edinildiği bu araştırmada toplam 15 katılımcı ile görüşme planlanmıştır. Bu çerçevede, gönüllü şekilde 11 kadın ve 4 erkek katılımcı ile görüşülmüştür. Mahalle muhtarlarının yardımıyla gidilen adreslerde bulunan ve görüşmeye katılmaya istekli bireylerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmek için gidilen mekânlarda erkeklerin işte ya da dışarıda olmaları, cinsiyet açısından örnekleme kadınların daha fazla sayıda olmasını etkilemiş olabilir. Dolayısıyla sonuç olarak diyebiliriz ki, araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımında denge aranmasına karşın, araştırma esnasında erkek katılımcılara ulaşma konusunda çalışma hayatında yer almalarından dolayı zorluk yaşanmıştır. Kadınların zorunlu göçten etkilenimleri farklılık gösterebilmektedir. Kadınların göç etme nedenleri içerisinde savaş, çatışma, karmaşa, kıtlık, ekonomik güçlükler, tabii afetler ve insan hakları ihlalleri gibi durumlar sıralanabilir. Bu sayılan nedenlere ek olarak şiddet, geleneksel kadın rollerinin artan baskısı, sosyal ve kültürel faktörlerin kadınları göç etmeye zorladığını söyleyebiliriz (Anker, 2002: 6). Fiziksel çeşitlilik, aile ve toplumdaki farklı roller, farklı toplumsal beklentiler, toplumun kadın ve erkeklere yönelik sunduğu çoklu fırsatlar, farklı biyopsikolojik koşullar, çeşitli deneyimler ve beceriler doğal afetlerde kadınları erkeklerden farklı durumlara sürüklemektedir (Kamaledini ve Azkia, 2021). Kadınlar sorumluluklarının

fazla olması ve göçün de üzerlerine yüklediği farklı sorumluluklar yüzünden çifte dezavantajlı hassas grup haline dönüşürler (Şeker ve Uçan, 2016:206).

Bu çalışmada, görüşülenlerin yaşları 37-59 yaş aralığındadır. Medeni durumlarına göre değerlendirdiğimizde 15 katılımcı evlidir. Sadece bir kadın katılımcı, 3 yıldır aldatılma nedeniyle eşiyle ayrı evlerde ikamet etmektedir. Eğitim seviyesine göre katılımcılara baktığımızda 2 kadının lise mezunu, birinin ilkokulu terk, 7'sinin de ilkokul mezunu olduğunu, birinin ise okuryazar olmadığını görmekteyiz. Erkek katılımcıların ise 2'sinin ilkokul, birinin ortaokul, diğerinin de lise mezunu olduğunu görmekteyiz. Mülakat yapılan katılımcılar arasında her eğitim düzeyinden birinin bulunması örneklem grubunun temsil niteliğini arttırmaktadır. Bu verilerden hareketle, görüşmeye katılan kişilerin çoğunluğunun temel eğitim seviyesinde eğitim alan kişilerden oluştuğunu söyleyebiliriz.

Çalışmaya dâhil olan katılımcıların aylık gelirleri 2000 -17000 TL arasında seyretmektedir. Asgari ücret ve emekli maaşı alanlar çoğunluktadır. Çocuk sayılarına baktığımızda 7 kişinin 2 çocuk sahip olduğu görülmektedir. Katılımcılardan sadece biri 7 çocukludur. Birinin çocuğu yok, diğerleri de 4 çocuklu ailelerdir. Katılımcıların yaş ortalamasının da yüksek olmaması, çocuk sayıları üzerinde etkili olmuştur denilebilir.

Katılımcılardan 5'i sosyal güvencelerinin olmadığını belirtmiştir. 7 kişi de SGK emeklisidir. Bir kadın, lokantada sigortalı işçi olarak çalıştığını ifade etmiştir. Biri sıvacı, diğeri elektrikçi olan iki kişinin de sigortasız çalıştığı belirtilmiştir.

Ailede birlikte yaşayan kişi sayılarına bakıldığında 3 katılımcının, kalabalık bir şekilde aynı evde yakınlarıyla ikamet ettiği belirtilmiştir. Şartlar birlikte yaşamayı gerektirdiği için aynı evi paylaşmaktadırlar. Bir kadın katılımcı tek oğluyla ikamet etmektedir. Diğer katılımcılar ise çekirdek aileleriyle birlikte yaşamaktadırlar. Katılımcıların çoğu görücü usulü tanışarak evlendiklerini beyan etmişlerdir. İçlerinde iki kişi ise akraba evliliği yaptığını belirtmiştir. Kadın katılımcıların çoğu erken yaşta evlilik yapmıştır.

Tablo1: Demografik Bilgiler

	Cinsi yet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Gelir Durumu	Çocuk sayısı	Sosyal Güvence	Birlikte Yaşadığı Kişi	Meslek
1	K1	38	Evli	Lise Mezu nu	17 000 TL	2	Sigortalı işçi	3 (Eşi, 2 çocuk)	Lokant ada işçi
2	K2	50	Evli (Üç senedir ayrı	İlkokul Mezu nu	5000TL	2	Yok	1(Oğlu)	Ev Hanımı

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

			yaşıy or)						
3	K3	50	Evli	İlkoku l Terk	2000TL	3	Engelli maaşı alıyor eşi	3 (Eşi, 2 kızı)	Ev Hanımı
4	K4	54	Evli	İlkoku l Mezu nu	10.000TL	5	SGK dan Emekli Eşi	3 (Eşi.2 oğlu)	Ev Hanımı
5	K5	37	Evli	İlkoku l Mezu nu	17000TL.	2	Eşi Elektri kçi	6 (2 kızı, annesi, 3 kardeşi)	Ev Hanımı
6	E1	59	Evli	İlkoku l Mezu nu	10.000TL	2	SGK dan Emekli	1(Eşi)	İşçi
7	K6	42	Evli	İlkoku l Mezu nu	17.000 Tl.	4	SGK	5 (Eşi ve 4 çocuk)	TYP yararın a İşkur' da işçi
8	K7	51	Evli	İlkoku l Mezu nu	10.500 TL.	4	SGK dan Emekli Eşi	1 (Eşi)	Ev Hanımı
9	K8	51	Evli	İlkoku l Mezu nu	10.500TL.	4	Eşi SGK dan Emekli	6 (Eşi, oğlu, 2 bekar kızı, evli kızı ve torunu)	Ev Hanımı
10	K9	39	Evli	Okur- Yazar değil	15.000TL.	4	Yok (Eşi Sıvacı)	1(Eşi)	Ev Hanımı
11	K10	49	Evli	İlkoku l Mezu nu	11.00 TL.	7	Eşi SGK dan Emekli	4 (Kayınvalide, 3 çocuk)	Ev Hanımı
12	E2	42	Evli	İllkok ul Mezu nu	17.000 Tl	Yok	Yok	1(Eşi)	İnşaat İşçisi

Yelda SEVİM

13	K11	45	Evli	Lise Mezu u	10000TL (Kayınbaba sının Emekli Maaşı)	2	Yok	5(Eşi, Kayınpeder, Kayınvalide,2çocuk)	Ev Hanımı
14	E3	59	Evli	Lise Mezu nu	17000TL.	2	SGK dan Emekli	5(Eşi, Eşinin Halası, 2 çocuk, 1 torun)	Memur
15	E4	47	Evli	Ortao kul Mezu nu	17000TL	2	Yok	Yok (Çocuklar ve eşi Malatya' da yaşıyor)	Lokant ada işçi

K: Kadın, E: Erkek

Kadın katılımcılardan 2'si asgari ücretle çalışırken, diğer kadın katılımcıların tümü ev hanımıdır. Erkek katılımcılardan 3'ü işçi, biri memurdur. Örneklem grubunun meslekler açısından benzerlik gösterdiğini söyleyebiliriz. Görüşülen katılımcıların biri hariç, diğerlerinin aslen Baskilli oldukları görülmüştür. Katılımcılar, 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri sonrası kendilerine güvenli bir yer olarak memleketlerini tercih etmişlerdir. İlçenin yerleşim yeri olarak seçiminde, Malatya iline yakınlık önemli bir rol oynamıştır. Bir kişi ise Adanalıdır. Eşi Baskilli olduğu için depremde sonra Elazığ'dan Baskil'e TOKİ'de bulunan kendi evlerine taşınmışlardır. Görüşme süresi, ortalama 38-45 dakika aralığına tekabül etmektedir.

3.2. Göç Süreci

Doğal afetler sonrasında insanların bulundukları bölgeden başka yerlere göç etme süreçlerinde kişilerin gidecekleri yeri seçerken, öncelikli olarak etkin sosyal bağlara sahip oldukları ve mevcut yaşadıkları yerlere yakın bölgeleri seçme eğiliminde oldukları söylenebilir (Kawawaki, 2018: 44).

Mekân, sosyolojik bir olgudur. Aynı zamanda toplumsal olayları içine alan sosyal ortamlardır (Alver, 2013: 18). Güçlü toplumsal bağların oluşturulmasında mekân önemli bir rol oynar. Aynı mekan üzerinde yaşayan kişiler, benzer yönelimler ile karşılıklı toplumsallaşma sürecini yaşarlar. Ortak değerlerin üretilme aracı olarak görülür mekanlar. Mekân, toplumsal ilişkilerin ortaya çıktığı bir alan olmasından ziyade toplumsal ilişkileri doğuran, farklılaştıran, denetleyen ve sınırlayan yerleşimdir. Mekân, topluluğun bir parçasıdır. Bireyde bağımlılık oluşturarak mekan, kişinin temel ihtiyaçlarından biri olan aidiyet duygusunu da tatmin etmektedir (Aydemir, 2011: 88).

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

Araştırmaya katılanların ilk olarak göç etmeden önceki yaşam koşullarının anlaşılmasına yönelik sorular sorulmuş ve akabinde Malatya'dan buraya geliş nedenleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu görüşlerden bazıları şunlardır:

“Malatya'dan geldik. Malatya'daki ev kerpiçti, eskiydi. Malatya'daki evi de yıkacaklar. Eşyamızın yarısı orada, yarısı da burada. Eşyayı ne yapak, canımız sağ çok şükür. Komşularımızın çoğu gitti (öldü). Malatya'da da koşullarımız aynıydı, orada da kerpiç evde oturuyorduk” (K4).

“Malatya'dan geldik. Depremden önce askeriyede manavımız vardı. Ben çocuklarımla annemin yanındayım. Baskil'e geldim. Malatya'daki hayat düz bir hayat (K5).

“Malatya'da yaşıyorduk. Eşimin işi, çocuklarımla okulları vardı. Kızımın son günlerde sağlık sorunları olsa da, Malatya'da düzenimiz vardı” (K11).

Eşlerden birinin Baskilli olması, deprem sonrasında Baskil ilçesine göç edilmesinin öncelikli faktörü olduğu söylenebilir. Zira bu husus, katılımcıların aşağıda bulunan ifadelerinden anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile görüşülen bireylerin çoğunun, doğum yerlerinin Baskil olması, ilçeye göçün yönlendirilmesinde etkili olmuştur.

“Malatya'dan deprem nedeniyle geldik. Baskil, kendi memleketim. Depremden önce kurulu düzenimiz vardı. Hayatımız güzeldi. Kiradaydık. 11 yıldır Malatya'da oturuyorduk” (K1).

“Elazığ'dan geldim. Evim Elazığ merkezde, kiraydı. Ağır hasar gördü. Kolonlar çöktü. Eşim Baskilli. Ben aslen Adanalıyım. 15 yıldır Elazığ'dayım. Baskil'e evimiz var diye geldik” (K6).

“Malatya'da ev sahibiydik. Depremden önce Malatya'da çok memnunduk. Aslen Baskilliyim. Evlendikten sonra Malatya'da oturduk. Akraba evliliği” (K9).

“Malatya'da doğdum. 47 yaşındayım. Aslen Baskilliyiz. Yaşantımın çoğu Malatya'da geçti. Daha önceleri gurbette yaşadım. İstanbul'da. Ailece Malatya'ya geldik. İki sene sonra deprem oldu (E4).

Görüşülen bireylerin depremden önce yaşadıkları mekân ve koşullarla ilgili düşüncelerinin genellikle olumlu olduğunu görmekteyiz. K1 ve K5 Baskil'deki yaşamlarından memnun olduklarını ifade etmiştir. Göçün kaynaklandığı yere özlem ağır basmaktadır. Ama barınma ve güven problemi çözülmedikçe geriye göç planları yapılamamaktadır. Göç edenlerin çoğunluğunun yaşamlarının büyük bölümü, Malatya ve Baskil'de geçmiştir. Katılımcılar barınma sebebiyle Baskil ilçesine göç etmişlerdir. Malatya'da hasarlı konut yıkımlarının devam etmesi, oturulacak konut sayısının az olması, sağlam konut kiralalarının yüksek olması, depremlerin devam etmesi gibi nedenler, geriye göçü engellemiştir.

Deprem sonrası yaşanan genel güçlüklerle Baskil ilçesine yerleşenlerin de maruz kaldıkları söylenebilir. Görüşmecilerin göç sürecinde yaşananlarla ilgili görüşleri şöyledir:

“İlk depremin ardından İstanbul'daki kızımda 4 ay kaldık. 9-10 kişiydik. Evli kızım ve ailesi de bizimle birlikte gelmişti. Aynı ev içinde iç içe olmak çok zordu. Ben hastaydım ameliyat olmuşum. Kızım depremde hamileydi. Psikolojisi bozuldu” (K8).

“Baskil'de lokantada çalışıyorum, asgari ücret alıyorum. Sigortam yok, eskiden vardı, Üç yıl primimi yatırıp emekli olacağım. İş, ekmek parası, nasip. Baskil'de ev tuttum. Burada ben tek kalıyorum. Ailem Malatya'da. Çocukların eğitimi Malatya'da devam ediyor. Ben hafta sonları çocuklarımın yanına gidiyorum Malatya'ya. Depremde annem öldü. Diğer akrabalara herhangi bir şey olmadı. Çocuklarımdan ayırıyorum. Onları özlüyorum. Mecbur” (E4).

“Malatya'da yaşıyorduk. Evimiz ağır hasar aldı. Eşyalarımızı bile alamadan çıktık. Elazığ depreminden sonra köyümüzde TOKİ ev yapmıştı. Kayınbabamlar kalıyordu. Kayınbabamla ve kaynanamla yaşamak zorunda kaldık. İlk günler köyde evi olmayanları misafir ettik. Beraber günlerce yemek yedik, Uyuduk” (K11).

Deprem sonrasında meydana gelen sorunlardan biri hiç şüphesiz ki barınacak bir yerin temin edilememesi gerçeğidir. Oluşan aşırı talep ve talebi karşılayacak yeterli arzın olmaması durumu konutların yüksek bedellerle satıldığı veya kiralandığı kaotik bir sürecin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Türkcan vd, 2023). Bu gerçeği Baskil'e göç edenlerin ifadelerinden de çıkarabilmekteyiz.

“Depremden hemen sonra, ilk başta babamın köydeki evinde kaldık. Baskil'de kiralık ev bulunca taşındık. İlk başlarda, akrabalarımız benim yanımda 3 ay kaldılar. Ev bulamadılar” (K1).

“Bir evde, ilk, deprem sürecinde, 30 kişi kaldık. Aileden diğer bireyler bir buçuk ay kaldılar aynı evde. Bizim kalacak yerimiz olmadığı için daha uzun süre kaldık. Sonra köyde bir oda evimizde kaldık. Sonra Baskil de kiraya çıktık”(K9).

“İşimi olumsuz etkiledi deprem. Ev açısından ise, eşyalarımız sığmadı bu eve. Malatya'daki koşullar sağlanamadı. Kırsal koşullar şehre göre zor. Doğal gaz yok. Sobalı evimiz. Bu eve taşınmadan önce akrabalarda kaldık Baskil'de. Ev aradık bulma aşaması zor oldu. Kira 2000. her gün Elazığ'a gidiyorum, iş için. Sosyal Hizmetler Aile Müdürlüğü görev yerim. Yol, zaman, para kaybım var. Zor oluyor. Elazığ'da çevrem yok” (E3).

Katılımcıların deprem sonrası barınma ve güvenlik amaçlı bulabildikleri imkânlar dâhilinde yakınlarının yanlarına sığındıklarını görmekteyiz. Görüşülen bireyler, yakın çevrelerinden insanlarla, yeni barınma imkânı bulmalarına kadar, bir süre bir arada, aynı evde kaldıklarını ifade etmişlerdir. Aynı çatı altında kalabalık bir şekilde, aile dışından ve içinden insanlarla birlikte yaşamının zorluklarını dile getirmişlerdir. Göç edenlerin oturdukları evleriyle ilgili sıkıntıları dile getirilmemiştir. Onlar için önemli olan başlarını sokabilecekleri

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

güvenli bir eve sığınmış olmalarıdır. Sadece sobalı evde oturmanın zorluklarından bahsedilmiştir.

İnsanların doğası itibari ile bir yere, bir kimliğe ya da “burası” diyebileceği bir mekana ihtiyacı vardır. Yaşadığı mekânı kişiselleştirerek, diğer mekanlardan farklılaştırmaktadır. Bu farklılaşma süreci, insanın “burası” noktası kurmasıyla başlamaktadır (Bilgin ve Göregenli, 2002: 51).

Aile ve akrabalık bağlarının oluşturduğu sosyal ağların, göç eden ailelerin yeni ortamlarına entegre olmalarında önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir (Kaya vd., 2023). Tam tersi ise, afet sonrasında ailelerin sosyal desteklerden yararlanamaması durumunda geleneksel yapılarda çözülme ve toplumsal kırılganlıkta artma gözlemlenmiştir (Gökalp Yılmaz ve Şikar, 2023:1250). Deprem sonrasında meydana gelen sorunların çözüm bulmasında kilit rol oynayan resmi kurumların bu deprem sürecinde de etkili olduklarını ve depremzedelere maddi olanaklar sağladıklarını, görüşme gerçekleştirilen kişilerin beyanatlarından anlaşılmaktadır. Göç edenlerin resmi kurumlardan ve sivil toplum kuruluşlarından taşınma, ev kirası, erzak ve maddi yardımlar aldıkları ifade edilmiştir.

“Depremden sonra Malatya’da konteyner verdiler. Kira yardımı almıyorum. Depremden sonra erzak yardımı yapıldı. Bayram harçlığı 1000 TL aldım (Sosyal Yardımlaşmadan). Yardım için başka bir yere başvurmadım. Nereye başvurayım bilmiyorum” (K2).

“Depremden önce de yardım alıyorduk. Buraya gelince kömür, gıda yardımı aldık. Devlet ve belediye yardım etti” (K3).

“Belediye, LÖSEV yardım gönderdi. Abim kanser diye. Belediye 1500 TL veriyor” (K5).

“Önceleri yardım almadık. Seçim sırasında belediye başkanı geldi. Yardım almamışsınız dedi. Depremden hemen sonra annemin köy evinde kaldık. Rize’den, köyde annemin yanında kalırken yiyecek yardımı geldi. Bir iki kere koli geldi. Belediye başkanı 50 kilo un, 1 milyonluk yiyecek yardımı verdi” (K7).

3.3. Göç Sonrası

Zorunlu göçe tabi olan ailelerin gerek göç sürecinde ve gerekse de sonrasında yaşanan farklı sorunlarla karşılaştığı ve bu sorunların ilerleyen süreçte kronik hale gelme potansiyelinin yüksek olduğu söylenebilir (Davidson ve Carr, 2010).

Bu çerçevede katılımcılara göç ettikleri mekânda başlıca çalışma, barınma, sağlık, ulaşım, eğitim, aile içi ilişkiler alanlarında yaşadıkları sorunların neler olduğuna yönelik sorular sorulmuştur. Görüşmeciler karşılaştıkları sorunları farklı şekillerde ifade etmişlerdir:

“Tabii ki kafamızı sokacak yer bulduk kafamızı soktuk. Beş parasız, çoluk çolukla, korkuyla nereye gidecektik. Kendimizi buraya attık. Malatya buranın 10 katı. Baskil’le, Elazığ

daha ucuz. Adi cips 35 TL olmuş. Kiralar 15.000. Eşimin maaşı belli nasıl karşılayayım. Hayat zor. Eşimin engelli maaşıyla kızlara çeyiz yapamadım. Şimdi bu devirde kira, elektrik, su, tüp almak çok zor. Evler çok pahalı” (K3).

“Burası uzak. Araba yok. Şehir gibi değil. Çocuklar alışamıyorlar. Okulda sıkıntıları var. Sürekli eski okulu istiyorlar. Arkadaşlarını özliyorlar. Şehri seviyorum. Burada imkânlar kısıtlı” (K6).

“Burada imkânlar kısıtlı. Ulaşım, sağlık hizmetlerinde sıkıntılar var. İlçede yaşadığımız için şehre gitmek zor. Oğlumun okulu eve yakın olduğu için mutlu. Öğrenci sayısı az. Eşim ek iş olarak Elazığ'da bir kırtasiyede çalışıyor. Her gün git gel yapıyor” (K8).

“Bir oğlum lise sonda. Elazığ'a otobüsle gidiyordu okula. Zorlandı. Otobüste yer bulamadığı zamanlar oldu. Gidiş geliş çok zor. Şimdi Malatya'daki ablasında kalıyor. Orada okula gidiyor” (K7).

“Burada da birlikte yaşamak zor. Hem getirisi, hem götürüsü var. Annem yaşlı. Ona yardımcı oluyorum. Burada eğitim daha iyi. Sınıflarda az öğrenci var. Öğretmenler ilgileniyorlar. Çocuklar burada daha mutlu. Seviyorlar” (K5).

“Malatya'dayken kayısı fabrikasında çalışıyordum. Aile gelirine yardım ediyordum. Burada çocuklarım eğitim açısından zorluk yaşıyor. Ulaşım imkânları zor olduğundan iş yeri bulamıyorlar. Burada gençlerin iş imkânı yok. Sağlık imkânları iyi. Devlet hastanesi var. Saksılara çiçek, nane maydanoz, çilek vb. ekiyorum. Psikolojik açıdan iyi geliyor” (K10).

Göçe maruz kalanlar iş bulmakta zorlanabilir, yoksulluk içinde yaşayabilir ve eğitim ve sağlık hizmetlerine erişmekte zorlanabilirler. Görüşülen bireylerin bazıları da çocukların eğitimi açısından okulların eve yakınlığı, sınıflardaki öğrenci sayısının azlığı ve öğretmenlerin öğrencileri ile birebir ilgilenebilme imkânlarının olmasından dolayı memnuniyetlerini ifade etmişlerdir. Barınma açısından evlerin sobalı olmasıyla ilgili sorunlar belirtilmiştir. Hayat pahalılığı dile getirilmiştir.

Zorunlu göç, aile üyelerinin ruh sağlığını da olumsuz etkileyebilir (Tamer ve Birvural,2018:21). Göç eden bireyler, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon ve anksiyete gibi ruhsal problemler yaşayabilirler Zorunlu göç, ailelerin sosyoekonomik refahını da olumsuz etkileyebilir. Nitekim deprem anının oluşturduğu korku ve travma nedeniyle güçlük yaşadıklarını, binalara giremez durumda olduklarını belirtenler de bulunmaktadır.

“Eşimin işini kaybetmesi ekonomik sıkıntıları beraberinde getirdi. Kayınbabamın maaşı ile geçiniyoruz. Çocukların eğitimleri şehirdeki gibi değil. İnternet yok. Ödevlerini yapmakta zorlanıyorlar. Köy dağınık. Okul uzak diye arkadaşları yok. Etkinlik yapamıyorlar. Herkes aynı psikolojide yaşıyor. Deprem korkusu hala yaşıyorum. Apartmanda artık yaşayamam. Etrafımızdaki insanlar da bizim gibi” (K12).

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

Sorunların genellikle sağlık sorunları olduğunu, depremden sonra daha çok kötüleştiklerini ifade edenler de bulunmaktadır.

“Hastane işi sıkıntı burada. Ticari taksi yok. Aracımız da yok. Sağlığım da bozuk” (E1).

“Psikolojik destek almadım. Sürekli dişimi sıkıyorum. Dişlerim zarar gördü. Diş plakı takıldı” (K7).

“Depremden eşim çok etkilendi. Şeker hastası. İnsülin kullanıyor. Başını yastıktan kaldırmıyor. Hep uyuyor. Bu yüzden hep tartışıyoruz” (K4).

“Depremden sonra psikolojik sorunlar yaşadık. Aile bireyleri arasında zorluklar yaşadık. Kızımın da evi hasarlı olunca, iki torunla bizde kalıyor. Fakat çocuğun olunca elden bir şey gelmiyor. Ev ev üstüne olmuyor” (K8).

Zorunlu göç, aile içi ilişkiler üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. Aile üyeleri arasında stres, gerilim ve çatışmaya yol açabilir. Ayrıca, ebeveynler ve çocuklar arasında iletişim problemleri ve rol değişimleri yaşanabilir (Hiitola, 2023). Katılımcıların zorunlu göçün, aile içi ilişkilerine etkisiyle ilgili görüşleri ise şöyledir:

“Buraya gelmekle aile ilişkilerimiz olumlu yönde etkilendi. Önce ailevi problemlerimiz vardı. Eşimle daha önce sıkıntı yaşadık. Boşanma aşamasına geldik. Eşim cezaevine girdi çıktı. Kendi ayaklarım üzerinde durmak istedim. Burada lokantada işe girdim. Paramı kazanıyorum. Daha huzurluyum. Burada düzenimiz daha iyi oldu. Eşimle aramız da daha iyi.” (K1).

Yukarıdaki örnekte, yaşanan travmanın katılımcının aile içi ilişkilerine olumlu yansıdığı görülmüştür. Bazen yaşanan olumsuzluklar, aile bireylerinin sıkı sıkıya birbirlerine bağlanmalarına neden olabilmektedir. Martin’e göre göç etmiş kadının, maddi gelir getiren bir ekonomik kazanca sahip olması, onun kendine güvenini ve gücünü artırmaktadır. Aile içi karar alma ve yönetme konusunda söz sahibi olmasını sağlamaktadır (Martin, 2004:28).

“26 yıllık evliyim. 25 yaşındaki oğlum üniversiteyi bıraktı, tekstilde çalışıyor. Bize bakıyor. Eşimin aldatmasından sonra okulu bıraktı. Malatya'dan buraya geldim. Abim de para veriyor. 2 oğlum var. Diğer oğlum çalışmıyor. Eşimle görücü usulü evlenmişim. Yıllardır iyiydik. Kocamla aram iyiydi. Şiddet yoktu. Ara sıra çocuklarla ilgili tartışıyorduk, Kahveye gidiyordu. Depremden önce, karı kız ayağı oldu. Dışarıya kayısı götürüyordu. Şimdi beraber olduğu kadını, Ankara'da görmüş tanışmış. Kars'tan getirmiş, Malatya'da konteyner da birlikte kalıyorlar. Çocuklu kadın. 16 ve 12 yaşında iki kızı var, kadının. Milletten duyuyorum. Aynı yaşıyoruz eşimle. Boşanmadık. Evde ben ve küçük oğlum birlikte kalıyoruz. Askerden yeni geldi” (K2).

“Depremden sonra eşimle aramızda tartışmalar arttı. O Malatya'da konteynerde kalıyor. Düzenimiz bozuldu. Maddi destek veriyor sadece bizlere. Ayda bir sadece geliyor buraya” (K5).

“Eşimle sıkıntı yaşadım. Kayınvalidem yüzünden tartıştık. Kayınvalidem oğlunu etkiliyor, bana karşı dolduruyor. Kayınvalidem bazen kızlarına, yani görümcelerime gidiyor psikolojisini bozuyorlar. Görümcelerim de kocamı etkiliyor. Eskiden üzerimde bu kadar baskı yoktu. Kayınvalidem 85 yaşında, bakıma ihtiyacı var. Malatya'dayken yanıımızdaydı. Şimdi arada bir geliyor yanıımıza. Malatya'daki çocukları ilgileniyor. Bunu bize karşı kullanıyor” (K7).

Zorunlu göç, bireylerin ve ailelerin sosyal çevrelerini terk etmelerine ve yeni, genellikle daha zorlu koşullara uyum sağlamaya çalışmalarına neden olur. Bu durum, aile içindeki sosyal destek sistemlerinin zayıflamasına ve çatışmaların artmasına yol açabilir. Ekonomik sıkıntılar, aile içindeki gerginliği artırarak şiddete zemin hazırlayabilir (Yıldırım,2023).

“Göçün aile içi ilişkilerimize olumsuz bir etkisi olmadı. Çok şükür. Eşimden Allah razı olsun” (E4).

Göçten sonra bazı eşler birbirlerinden ayrı yaşamak zorunda kalmışlardır. Kocalardan birkaçı Malatya'da iş bulduğundan dolayı konteynerde kalmaktadır. Baskil'de, bir işte çalışan, erkek katılımcının eşi de çocuklarının eğitimi için, Malatya'da yaşamaktadır. Bazı katılımcılar evlerindeki eşyaların bazılarını getirebilmiştir. Diğer eşyalarını hasarlı evlerinde bırakmak zorunda kalmışlardır. Malatya'da boşalan evlerden dolayı artan hırsızlık olaylarından korkan bireyler, Malatya'daki evlerine göz kulak olmak amaçlı, oradaki evlerinde de yatılı kalmaktadırlar.

3.4. Göç ve Uyum

Deprem gibi büyük afetlerden sonra yaşanan kitlesel zorunlu göçlerle birlikte farklı bölgelere yerleşen kişi ve grupların özellikle fakir ve kırılgan gruplar olduğu düşünüldüğünden bu grupların ilgili süreçlerde desteklenmesi ve uyum sürecinin ciddi şekilde planlanması büyük öneme sahiptir. Bu noktada merkezi yönetimlerin yerel yönetimleri güçlendirici ve inisiyatif alacak şekilde yetkilendirmeleri ve güçlendirmeleri ve temelde zorunlu göç mağduru birey ve grupların uyum süreçlerine etkin ve adil bir şekilde katılabilirdikleri ve fırsatlardan eşit derece faydalanabildikleri bir sistemin inşası büyük öneme sahiptir (Rawala vd., 2021).

Bu bağlamda zorunlu göçe maruz kalan grupların bu süreçte gerek aile ve yakın çevrelerinden gerekse yetkili kurum ve yapılarca desteklenmeleri zorunlu bir niteliktedir. Bu konuda katılımcıların yaşadıkları deprem ve sonrasındaki zorunlu göçün, üzerlerindeki etkisini azaltmada yakın çevresi ve akrabalarından yardım aldıkları ve bu konuda görüşmecilerin görüşlerinin farklılaştığı söylenebilir:

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma

“Kardeşlerim, abim maddi manevi destek verdiler. Köy evini bizlere açtılar. Traktörü ile eşyalarımı getirdiler. Nakliye parası vermedik. Annem harçlığımı veriyor. Babam maaşlı, bahçesi var. Her şeyimi veriyorlar” (K7).

“Bu eve taşınmadan önce akrabalarda kaldık Baskil’de” (E3).

“Kardeşlerim yardım etti” (E4).

“Abim destek oldu. Eşimin akrabaları bir gün kapımı açmadılar. Kayınvalidem, görümcelerim hiç ilgilenmedi” (K2).

Toplumsal dayanışmanın önemli göstergelerinden biri olarak afet zamanlarında yardımlaşmanın istenen düzeyde olmadığını, bu konuda akraba veya yakın çevreden destek göremediklerini belirtenler de bulunmaktadır:

“Aile yakınlarımızın hiçbirinden destek gelmedi” (K3).

“Akrabalar eş dost yardım etmedi. Depremden hemen sonra kendi başımızın çaresine baktık. Orman Bölge Müdürlüğü misafirhanesinde 10 gün kaldık” (E1).

“Akrabalar hiç aramadılar”(K6).

“Akrabadan, eşten dosttan yardım almadık. Sanki biz buraya tatile gelmiş oturuyoruz. Yardım etmiyorlar” (K9).

“Göç sırasında ve sonrasında akrabadan çok, muhtar yardımcı oldu” (K10).

Katılımcılar içerisinde akrabalarından yardım almadığını ifade edenler çoğunluktadır. Yardım ve dayanışmanın olması gereken günlerde aralarında kan bağı bulunan yakınlarından destek görmemek düşündürücüdür. Akrabalık bağlarının samimi ve sıcak olmadığı görülmektedir. Yakın çevrede ikamet ediliyorsa, aynı afeti deneyimlemiş olmada bu durum üzerinde belki etkili olmuş olabilir. Kaos durumlarında insanlar nerede nasıl davranabileceklerini bilemeyebilirler. Bu konu üzerinde yapılacak detaylı araştırmalar konuya ışık tutabilir.

Zorunlu göç, güven, karşılıklılık ilkesi, yerleşmiş normlar ve sosyal ağlar gibi unsurların azalmasına veya ortadan kaybolmasına neden olabilir(Berker, 2016:680). Bu araştırmada, katılımcıların bir kısmı eski sosyal ilişkilerini yeni mekanda da sürdürebildiklerini ifade ederken bazıları da kendilerini yalnız hissettiklerini belirtmiştir.

Katılımcıların göç edilen yerdeki bölge halkının kendilerine karşı tutumu ve ilçe de yaşadıkları problemler hakkındaki görüşleri ise şöyledir:

“Bölge halkının bize yaklaşımı iyi. Aslen Baskilliyim zaten. İlk defa geldim ama. Ata toprağı ne de olsa” (E4).

“Baskil halkı tanıdık. Bizi tanıyorlar. Yakın davrandılar” (E3).

“Komşuluk konusunda Baskil halkı bizi yalnız hissettiriyor” (K9).

“Anne gibi ev sahibimiz var. Kirayı yükseltmedi. Komşumun kredi kartı ile odun aldık. Borcumuzu yavaş yavaş ödeyeceğiz. Bize iyi davranıyorlar” (K7).

“Buranın halkı ile problemimiz yok. Tanıdıklarla görüşüyoruz. Beraber taşındığımız kişiler. Kimseyi tanımıyoruz. Malatya'dan aynı mahalleden gelenler var bizimle. Onlarla irtibattayız” (E1).

“Baskilliler bize karşı iyiler. TOKİ’lerde dikiş nakış kursu açıldı. Komşularla birlikte gidiyoruz, tanıştık” (K2).

Genel olarak göç edilen yerdekilerle problem yaşanmadığı ifade edilmiştir. Çevreyi önceden tanıyor olmak uyumu kolaylaştıran bir faktör olmuştur. Gençlerin çevreye uyum problemi yaşadıkları tespit edilmiştir.

“Yanımda olan bekâr kızım çalışmak istiyor. Malatya’da çalışıyordu. Burada çalışma imkânı yok. Çok sıkılıyor. Gitmek istiyor. Kızım giyim kuşam konusunda burada rahat etmiyor. Dikkat çekiyor. Dışarı çıkmakta zorlanıyor” (K8).

“Çocuklar duramıyor burada, gençler. Kafe falan, gezecek yer yok, onlar için. Çok sıkılıyorlar. Malatya’ya alışıklar” (K3).

Bir başka görüşmecide “Çocuklar burada daha mutlu. Seviyorlar” ifadesini kullanarak, ilçeye karşı olan memnuniyetini dile getirmiştir.

Katılımcıların göç edilen yerle bağlantıları olup olmadığı ve geleceğe yönelik beklentileri, göç hareketinden pişmanlık duyup duymama konusuyla alakalı olarak görüşleri bulunmaktadır. Memnuniyetlerini dile getirenlerin gerekçeleri daha çok uygun bir yer olmasından kaynaklıdır.

“Eşim cezaevine girdikten sonra, bir ya da iki defa Malatya’ya gittim. Akrabalar bayramda geliyor. Tanıdık bir iki kişi kaldı orada. Burada düzenimiz daha iyi oldu. Şimdi böyle iyiyim. İyi ki geldim, mutluyum” (K1).

“Malatya’da depremde sonra bize konteyner vermişlerdi. İki ayda bir konteynere gidiyorum. Malatya’da evim olsaydı geri dönerdim. Zaten kiradaydım. O yüzden gitmeyi düşünemiyorum” (K3).

“Malatya’ya depremde sonra 4-5 ayda bir gittim. Üç kere filan. Psikolojim kaldırmıyor. Minibüs yok. Ulaşım zor. Malatya’da her yerde yıkım sürüyor. Orada yaşamaktansa, iyi ki geldim diyorum” (K5).

“İyi ki geldik. Güvendeyiz. Yapacak başka bir şeyimiz yok. Hastane işi sıkıntı burada. Ticari taksi yok. Aracımız da yok. Sağlığım bozuk, koah hastasıyım. Malatya’ya hiç

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma
gitmiyoruz. Burada Temelli kalmayı düşünmüyoruz. İleride Malatya'yı dönmeyi düşünmüyoruz" (E1).

"Hafta sonları bazen Malatya'ya gidiyoruz. Baskil'de kalmayı düşünmüyoruz İyi ki geldim. Yine başa dönsem yine gelirdim" (E2).

"Burada düzenimiz daha iyi oldu. Ben de lokantada çalışmaya başladım. Daha iyiyiz. Kendi ayaklarım üzerinde durmak istedim. Paramı kazanıyorum. Daha huzurluyum" (K1).

Geldikleri yerde bulunan veya bırakmak zorunda kaldıkları eşyaları nedeniyle sürekli Malatya'ya gitmek zorunda kaldıklarını, daha başka mecburiyetlerinden dolayı zorlandıklarını beyan edenler de bulunmaktadır.

"Malatya'ya arada bir evime gidiyorum. Eşyalarımızın yarısı orada. Hırsızlar var diye, eşim Malatya'daki evde kalıyor. Arada geliyor. Malatya'daki ev kentsel dönüşüme girecek. Yıkılacak. Belli bir zaman yok. Ne zaman olur bilmiyorum. Evim yapılcaya kadar ben buradayım" (K4).

"Malatya'ya abim rahatsız diye birkaç kere gittim. Sık gitmiyorum. Çocuklarımın arkasında olacağım. Gençler, düzenimi onlara göre kuracağım" (K2).

"Malatya'ya bazen gidiyorum misafirliğe. Fayanslar üzerime geliyor sanki. Uyuyamıyorum. Sedef hastasıyım. O yüzden psikolojik ilaç da kullanamıyorum. Yaramıyorlar. Baskil bana çok iyi geldi. Eşim de burada huzur var diyor. Ama dönmek zorundayız. Bana kalsa kalırım. Evim çıkarsa taşınırım. Çocuklar büyük, iş lazım" (K7).

"Malatya'dan iyi ki geldim demiyorum. Malatya'da düzen olsa hemen giderim. Komşulara haber verdim. TOKİ çıkmamış. Çadırda da kalmak istemedik. Eşim istemedi" (K9).

"İyi ki geldim demiyorum. Şu anlık zorunlu olarak kafamızı koyacağımız sağlam bir evde yaşıyoruz. TOKİ evi. Onun dışında iyi ki diyemiyorum" (K11).

Katılımcılar, göçün kaynaklandığı ille irtibatlarının az olduğunu vurgulamıştır. Yıkım çalışmalarının hala devam ediyor olması da gidiş gelişi engellemektedir. Bir katılımcı bu konuyla ilgili görüşünü şöyle ifade etmiştir: "Bu haldeyken Malatya'ya gidemem. Malatya 15 senede zor düzelir. Yıkımlar hala devam ediyor" (E3). Göç edenlerin çoğunluğu, geldikleri yere geriye göç konusunda isteklidir. Göç edilen yerin afetten çok etkilenmiş olması, ister istemez geriye göç sürecini geciktirecektir. Katılımcıların geriye göç kararını, daha çok genç yaşta çocuk sahibi olmalarının etkilediğini söyleyebiliriz.

Sonuç

Tarihsel süreç boyunca zorunlu göçü ortaya çıkaran savaş, doğal afet, salgın ve yoksulluk gibi doğa veya insani kaynaklı krizlerden sonra insanların gruplar veya kitleler halinde bulundukları bölgeleri terk ederek daha uygun ortamlara hareket ettikleri

görülmektedir. Her ne kadar modern dönemle birlikte bilimsel bilginin toplumların kuruluşunda ve işleyişinde merkezi bir konuma yükselmesine ve bilim, teknoloji ve tıp alanında yaşanan gelişmelere karşın; insanlığın modern dönemde doğa veya insan kaynaklı birçok risk ve kriz haliyle karşılaşma durumunun oldukça muhtemel bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Tarihsel süreç boyunca zorunlu göçe yol açan önemli (doğa kaynaklı) olgulardan birinin depremler olduğu görülmektedir. Her ne kadar modern döneme kadar depremler konusundaki bilgi ve deneyim eksikliğinden kaynaklı bu olayların toplumsal yıkıcılığı daha yüksek bir nitelik arz etse de; modern dönem sonrası da depremlerin (özellikle gelişmekte olan ülkelerde) yıkıcı bir düzeyde insanları ve toplumları etkilediği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda bir deprem bölgesi kuşağında konumlanan Türkiye’de 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin yol açtığı zorunlu göçü konu aldığımız bu çalışma üzerinden, zorunlu göç sürecinin aileler üzerindeki etkilerini nitel bir perspektif üzerinden eleştirel bir şekilde ortaya konulması amaçlanmıştır. Görüşmeleri yürüttüğümüz evrenin/ilçenin belirlenmesinde temel belirleyici faktörün, ilçenin Malatya iline tarihsel, kültürel ve ekonomik anlamda yakın bir konumda olması durumu olduğu söylenebilir.

Bu kapsamda yürütülen çalışma neticesinde zorunlu göçe tabi ailelerin depremin oldukça yıkıcı olması neticesinde ortaya çıkan ve yaşadıkları evlerin, mekanların büyük bölümünün kullanılamaz hale gelmesinden ve buralarda yaşama ve çalışma koşullarının büyük oranda ortadan kalkması sonucu göçe tabi oldukları görülmüştür. Görüşmecilerin büyük çoğunluğunun zorunlu göç yoluyla yerleştikleri bölgenin hem yaşadıkları ile yakın bir bölge olması durumunun hem de etkin sosyal bağlara/kanallara sahip oldukları bir bölge olduğu ve mekân seçimlerinde bu faktörlerin belirleyici olduğu görülmüştür. Aileler bu noktada barınma, beslenme, çalışma gibi temel yaşam gereksinimlerini asgari düzeyde karşılayabilecek gerek akrabalar gerekse de devlet ve diğer kurumların desteklerine kolaylıkla ulaşabilecekleri düşüncesiyle bu bölgeye göç ettikleri görülmüştür.

Katılımcılar göç edilen yere uyum konusunda zorluk yaşamamıştır. Daha önceden ilçede kalmayı deneyimlemiş olmak, alışmada kolaylık sağlamıştır. Görüşmeye katılanların çoğunluğu, ilçe halkının kendilerine karşı davranışlarının iyi olduğu görüşündedir. Katılımcıların çoğunluğu geriye göç konusunda olumlu görüş bildirmiştir.

İlçede gençlere yönelik aktivitelerin olmaması, iş imkânının yokluğu gibi nedenlerden dolayı gençler geriye göçü daha çok arzulamaktadır. Zorunlu göç, aile üyeleri arasında stres ve gerginliğe yol açabilir. Bu da aile içi şiddet ve çatışmalara neden olabilir. Bu çalışmada katılımcılardan bazıları aile içi bazı gerginlikler yaşadıklarını ifade etmiştir. Aynı zamanda zorunlu göç, aile üyelerinin birbirlerinden ayrılmasına neden olabilir ve bu da aile içi bağların zayıflamasına yol açabilir. Nitekim bu çalışmada eşlerinden ayrı yaşayan katılımcılar mevcuttur. Bazıları işleri nedeniyle ayrı illerde ikamet etmektedirler. Çocuk okutmak, az hasarlı evdeki eşyaları hırsızlardan korumak amaçlı eşlerinden ayrı yaşayan katılımcılar da

Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma
bulunmaktadır. Depremden sonra psikolojik sorunlar yaşayanlar, Malatya'ya çok nadir gittiklerini, gittiklerinde de gece kalmadan döndüklerini ifade etmişlerdir. Yüksek katlı binalara giremediklerini belirten katılımcılar olmuştur.

Sivil toplum kuruluşlarından destek alanlar da mevcuttur. Göç sürecinde akraba ve eş dost desteği konusunda, katılımcıların çoğu hoşnut değildir. Göç edenler yaşam koşullarının pahalılığından, gelir yetersizliğinden bahsetmiştir. Ama öncelikli istekleri, geldikleri ilde başlarını sokabilecekleri güvenli, sağlam bir eve kavuşmaktır. Beklentileri bu yöndedir. Eski yaşamlarını özleyen ise çoğunluktadır. Çocuklarının eğitimiyle ilgili sıkıntı yaşayanlar olduğu gibi, ilçedeki eğitimden memnun olan veliler de mevcuttur. İlçede ticari taksi olmamasından ve ulaşımdaki aksaklıklardan şikâyetçi katılımcılar da vardır.

Katılımcıların ifadelerinden yola çıkılarak göç sürecinden sonra farklı aksaklıklar ve eksikler yaşandığı söylenebilir. Bu noktada başlıca barınma ve konut sorunu, kiraların fahiş fiyatlarda artması, ulaşım sorunları, yeterli iş imkanlarının olmaması, bulunan işlerden elde edilen ücretlerin az olması ve genel olarak yaşam ve geçim koşullarının zorluğu görüşmecilerin çoğunluğunun öne çıkardığı temalardır. Diğer yandan zorunlu göç tamamlandıktan sonra ailelerdeki yetişkin ve genç erkeklerin bir kısmının il dışına çalışma maksatlı çıkma durumlarının bölgede kalan kadınların hayatlarının daha da zorlaşmasına ve sorumlulukların ağırlaştığı hususunu ön plana çıkardıkları görülmüştür. Her ne kadar görüşmecilerin gerek resmî kurumların gerekse sivil toplum örgütlerinin desteklerinden faydalandıkları görülse de uzun vadede bu alanda bazı mağduriyetlerin ve eksikliklerin olduğu görülmektedir. Diğer yandan görüşmecilerin bu süreçte aile ve akraba çevresinde yeterli yardım ve desteği görmediği hususu dikkate değer bir sonuç olarak vurgulanabilir. Türkiye toplumunun geleneksel aile kurumuna ve dayanışmacı değerlere sahip olduğu vurgusu neredeyse her yerde karşımıza çıkan bir söylem olsa da; çalışmadaki görüşmecilerin beyanlarının bunun aksi bir yapının alanda kendisini görünür kıldığını göstermektedir.

Bu bağlamda zorunlu göç yoluyla gelen kitlenin barınma ve çalışma koşulları noktasında acilen desteklenmesi ve aile birliğini gözeten çözümler üzerinden sürecin planlanmasının büyük öneme sahip olduğu söylenebilir. Görüşmecilerin çocuklarının eğitim sorunları da öne çıkarılan ve bu alanda da etkin çözümlerin hayata geçmesinin büyük öneme sahip olduğu belirtilebilir. Diğer yandan gerek depremin oldukça yıkıcılığı gerekse de grubun yaşadıkları bölgeyi zorunlu olarak terk etmeleri durumunun depremzedeleri psikolojik anlamda güçsüz ve kırılgan bir konuma sürüklediği ve bu durumların sonucu olarak aile ilişkilerinde sık sık gerilimlerin ortaya çıktığı ve kimi zamanlarda bu gerilimlerin şiddet biçiminde görünür bir hal aldığı da söylenebilir. Bu noktada bu grubun bu alanda yaşadıkları sorunların etkilerini hafifletmek için hedef kitleye uygun psikolojik ve sosyal destek sağlanmasının büyük öneme sahip olduğu belirtilebilir. Özellikle depremden ve zorunlu göçten etkilenen aile bireylerinin yaşadığı travmatik sürecin üstesinden gelmeleri noktasında

yeterli ruh sağlığı desteği sağlanması ve bu kapsamda uygun psiko-sosyal destek programları, terapi ve danışmanlık hizmetlerinin sunumu ve bu yönüyle grubun etkin bir şekilde sağlık hizmetlerinden faydalandırılmasının büyük öneme sahip olduğu söylenebilir. Göç eden grup içerisinde bulunan ve özellikle çalışma ve eğitim alanlarından kendilerini mağdur olan kitlenin bir an önce normal döneme geçilerek kendi mekanlarına/illerine dönme arzusu/beklentisi içerisinde oldukları da vurgulanan bir diğer husus olmuştur. Bu noktada görüşmecilerin genel olarak karamsar bir ruh haline sahip oldukları ve gelecekleri konusunda oldukça ciddi belirsizlikler içerisinde oldukları görülmüştür.

Sonuç olarak zorunlu göçe neden olan depremlerin aile kurumu üzerinde oldukça yıkıcı etkilere sahip olduğu belirtilebilir. Her ne kadar depremler doğal afetler olsa da, ne zaman/nerede olacakları tam olarak bilinemese de depremlerin yıkıcılığı hususu önceden alınacak önlemler minimize edilebilir bir mahiyettedir. Bu noktada devletin yetkili kurum ve yöneticilerinin kentlerin planlanması ve imarında katı kurallar ve etkin denetim süreçlerini işletmelerinin hayati öneme sahip olduğu söylenebilir. Depremler sonrası ise devletin maddi -manevi anlamda yurttaşları destekleyecek ve kendilerini güçlü hissedecek destek ve yardımları ivedi bir şekilde sunmasının büyük öneme sahip olduğu söylenebilir. Diğer yandan bu süreçte etkin bir sivil toplumun varlığı ve aktif vatandaşlara sahip olma durumunun da sürecin iyi işleminin olmazsa olmazlarında biri olduğu belirtilebilir. Depremler sonrası yaşanan insani dramların önlenmesi noktasında sosyal bilimcilerin de bu travmatik sürecin toplumlar üzerindeki etkisini çok boyutlu ve derinlikli bir şekilde analiz etmeleri de büyük öneme sahiptir. Yapılan bu çalışmaların bu alanda karar alıcılara yol göstermesi ve bu süreçlerin bilimin ışığı ve rehberliğinde yürütülmesinin hayati öneme sahip olduğu söylenebilir.

Zorunlu göç, küresel bir sorundur ve aileler üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip olabilir. Bu sorunun etkilerini hafifletmek için uluslararası toplum, hükümetler ve sivil toplum kuruluşları tarafından ortak bir çaba gösterilmesi gerekmektedir. Zorunlu göç eden ailelere yönelik çalışmalar önemlidir ve ailelerin ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynayabilir. Ancak, bu çalışmaların daha etkili olması için daha kapsamlı ve sürdürülebilir olması gerekmektedir. Çalışmalar ailelerin uzun vadeli ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurmalı ve ailelerin aktif katılımını teşvik etmelidir. Farklı kurumlar ve sektörler arasında daha fazla koordinasyon sağlanması da önemlidir.

Kaynaklar

Aiginger, K. (2009). The current economic crisis: causes, cures and consequences (No. 341). WIFO working papers.

Alver, K. (2013). Siteril Hayatlar. Ankara: Hece Yayınları.

- Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma
- Ambrosetti, E., & Petrillo, E. R. (2016). Environmental Disasters, Migration and Displacement. Insights and Developments from L'Aquila's Case. *Environmental Science & Policy*, 56, 80-88.
- Amitabh, K. (2009). Urbanisation and Migration: An Analysis of Trends, Patterns and Policies in Asia, Human Development Research Paper, 2009/16.
- Anker, D.(2002). Refugee Law, Gender And The Human Rights Paradigm. *Harv. Hum. Rts. Journal*, 115-133.
- Arslan, D. A. (2013). Sosyoloji: Günlük Yaşamın Mimarisini Keşfetmek, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aydemir, M. A. (2011). Sosyal Sermaye / Topluluk Duygusu Ve Sosyal Sermaye Araştırması. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Basile, R., Centofanti, F., Giallonardo, L., & Licari, F. (2024). Migration Responses to Earthquakes: Evidence from Italy. *Italian Economic Journal*, 10(1), 269-291.
- Bayhan, V. (2012). Travmatik Kaos Ortamında Depremi Anlamlandırmanın Sosyolojik Bağlamı. *Sosyologca* (3).
- Berker, A. (2016). Zorunlu Göçün Yol Açtığı Refah Kaybının İncelenmesi: Yaşam Memnuniyeti Yaklaşımı. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 43, 675-706.
- Bilgin, N. ve Göregenli, M. (2002). Kentsel katılım ve çoğulculuk. F. Yıldırım (Ed.). *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne içinde İstanbul: Demokrasi Kitaplığı*.
- Castles, S. (2003). Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation. *Sociology*, 37(1), 13-34. <https://doi.org/10.1177/0038038503037001384> (E.T.03.04.2024)
- Creswell, J. W. (2002). Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative. Prentice Hall Upper Saddle River, NJ.
- Cross, H. (2021). Migration Beyond Capitalism. Polity Press, USA
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Davidson, G. R., & Carr, S. C. (2010). Forced Migration, Social Exclusion and Poverty: Introduction. *Journal of Pacific Rim Psychology*, 4(1), 1-6.
- Engin, M. (2021). Türkiye’de İç Göçün Aile Kurumu Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(41), 230-243.
- Fırat, M. (2022) .Deprem ve Toplumsal Etkileri, *Tezkire Dergisi*, 47 - 72 , (31).
- Gokhale, V. A., Joshi, D. R., & Abhayankar, A. L. (2004). The Psychological and Socio Economic Aspects of Earthquake Occurrence. In 13th World Conference on Earthquake Engineering (pp. 1-6).
- Gökalp Yılmaz, G., & Şıkar, A. (2023). Afetlerin Etkilerinin Zorunlu Göç Bağlamında İncelenmesi: 2023 Kahramanmaraş Depremi. *Afet Ve Risk Dergisi*, 6(4), 1247-1268. <https://doi.org/10.35341/afet.1290767>
- Gülerce, H. ve Demir, E. (2021). Zorunlu Göç Sürecinde Sosyal Ağlar; Şanlıurfa’daki Suriyeli Sığınmacılar. *Journal of Social Policy Conferences*, 81, 185-211. <https://doi.org/10.26650/jspc.2021.81.973727>
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yay.

- Güreşçi, E. (2023). Kahramanmaraş Depremi Sonrası Yeni Bir Tartışma Konusu Olarak Deprem Göçü. Öztürk, M. ve Kırca, M (Ed.).İçinde Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler, 47-61. Özgür Yayınları, Gaziantep <https://items.ssrc.org/understanding-katrina/disasters-and-forced-migration-in-the-21st-century/>, (E.T. 22.08.2020).
- Harris, C., Charles, N., & Davies, C. (2006). Social change and the family. *Sociological Research Online*, 11(2), 53-65.
- Hiitola, J., Karimi, Z., & Leinonen, J. (2023). Navigating affective (in) securities: forced migration and transnational family relationships. In *Forced Migration and Separated Families: Everyday Insecurities and Transnational Strategies* (pp. 183-200). Cham: Springer International Publishing.
- Kamaledini, M., & Azkia, M. (2021). The psychosocial consequences of natural disasters: A case study. *Health in emergencies and disasters quarterly*, 6(3), 179-190.
- Katz, M. B. (2019). Families and early industrialization: Cycle, structure, and economy. In *Aging from birth to death* (pp. 139-162). Routledge.
- Kawawaki, Y. (2018). Economic Analysis of Population Migration Factors Caused by The Great East Japan Earthquake and Tsunami, *Review of Urban & Regional Development Studies*, 30 (1), pp:44-65
- Kaya, G., Çalışkan, A., & Ahmed, Şirin. (2023). Sosyal Ağların Suriyeli Aile Göçüne Etkilerinin Göçmen Yaşantıları ve Beklentileri Üzerinden İncelenmesi. *Göç Dergisi*, 10(2), 189-214. <https://doi.org/10.33182/gd.v10i2.866>
- Koser, K. (2008). Managing Migration and Minimizing the Negative Impacts of Irregular Migration. Synthesis paper for Civil Society Roundtable, 2.
- Lesieure, L. (2015). Earthquake-Induced Internal Displacement and Cross-Border Migration on Hispaniola in 2013. *The State of Environmental Migration 2014*, 135.
- Martin, S. F. (2004). Women and migration. In *Consultative Meeting On "Migration And Mobility And How This Movement Affects Women"*. Malmö
- Mitchell & Pizzi (2021). Natural Disasters, Forced Migration, and Conflict: The Importance of Government Policy Responses, *International Studies Review*, 23 (3), 580-604
- Neuman, W.L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I*, Ankara,
- Niemann, L., & Hertel, G. (2024). Perceived Forcedness and Perils of Migration: Development and Validation of a Questionnaire for Migrants in Receiving Countries. *International Journal of Intercultural Relations*, 99, 101951. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.101951> .(E. T.22.04.2024)
- Oliver-Smith, A. (2006). *Disasters and Forced Migration in the 21st Century*.
- Özer, İnan, (2004). *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Peker, A.E.& Şanlı, İ.(2022).Deprem Ve Göç İlişkisi: 24 Ocak 2020 Elazığ Deprem Örneği. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:6,Sayı:1
- Petersen, W. (1969). *Population*. London: MacMillan Company.
- Pooley, C., & Whyte, I. (Eds.). (2022). *Migrants, emigrants and immigrants: a social history of migration*. Taylor & Francis.

- Deprem Nedeniyle Zorunlu Göçe Maruz Kalan Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma
- Portes, A. (2010). Migration and social change: Some conceptual reflections. *Journal of ethnic and migration studies*, 36(10), 1537-1563.
- Rajca, L. (2020). The role of Cities in the integration of immigrants in Europe. *Studia Europejskie*, 24(3), 165-181.
- Rawala V., Botharaa, J., Pradhanb, P., Narasimhanb, R. & Singha, V. (2021). Inclusion of the poor and vulnerable: Learning from post-earthquake housing reconstruction in Nepal, *Progress in Disaster Science*, 10, 1-8
- Riss, I. (2014). Living systems theory and typology of migrations. *Systems Research and Behavioral Science*, 31(1), 67-76.
- Roccas, S., & Sagiv, L. (2010). Personal values and behavior: Taking the cultural context into account. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(1), 30-41.
- Samonte, P. (2023), "Understanding the impacts of post-disaster relocation on family dynamics and resilience", *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*, Vol. 14 No. 3, pp. 249-265. <https://doi.org/10.1108/IJDRBE-03-2021-0026>
- Sayım, F. (2007) Malatya İli Yerel Ekonomik Araştırma Alan İncelemesi Raporu, Malatya: MİADAP
- Sevinç, G. & Kantar Davran, M.. & SEVİNÇ, M. R. (2018). Türkiye’de Kırdan Kente Göç Ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri. *İktisadi İdari Ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 70-82. <https://doi.org/10.25204/iktisad.330930>
- Sipahioğlu, B. Ö. (2024). Göç ve Afet İlişkisi: Deprem Göçü. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1-Deprem Özel Sayısı-), 292-313.
- Stepputat, F., & Sørensen, N. N. (2014). Sociology and Forced Migration. *The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies*, 86-98.
- Şeker, D. (2016). Göç sürecinde kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(01), 199-214.
- Şentürk, D. Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 7-32. [https://doi.org/10.21560/spcd.65610\(E.T.01.04.2024\)](https://doi.org/10.21560/spcd.65610(E.T.01.04.2024)).
- Tamer, M. ve Birvural, A. (2018). Zorunlu Göçün Toplumlarda Oluşturduğu Problemler. (Ed. A. Solak, & V. Özpolat), *Zorunlu Göçler ve Doğurduğu Sosyal Travmalar İçinde* s. 11-21, Ankara: HEGEM Yayınları.
- Tekin, F. (2011). Kültürel Travma Olarak Zorunlu Göç. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (25), 91-100.
- Trask, B. S. (2011). Globalization and families: Meeting the family policy challenge.
- TUİK, (2021, 2023). <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109109> (E.T.08.02.2024).
- Türkcan, B., Kışla, G.Ş.H., & Bucak, Ç. (2023). Deprem ve Konut Fiyatları İlişkisi: Konutlarda Depreme Dayanıklılık Ekseninde İstanbul ve İzmir Analizleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (83), 131-143. <https://doi.org/10.17211/tcd.1338125>
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM), (2009). Göç Terimleri Sözlüğü, http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf, (E.T. 07.03.2024).
- Ünsal, H. (2022). Göç ve Aile: Göçün Aile Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi / e-ISSN: 2822-4574, Cilt: 2, Sayı: 3*

- Vos, S. R., Clark-Ginsberg, A., Puente-Duran, S., Salas-Wright, C. P., Duque, M. C., Herrera, I. C., ... & Schwartz, S. J. (2021). The family crisis migration stress framework: A framework to understand the mental health effects of crisis migration on children and families caused by disasters. *New directions for child and adolescent development*, 2021(176), 41-59.
- Wilson, B. J. (2003). The Mass Media and Family Communication. In *The Routledge Handbook of Family Communication* (pp. 587-616). Routledge.
- Witting, A. B., Bagley, L. A., Nelson, K., & Lindsay, T. (2021). Natural disasters and the relational study of the family: A 2-decade scoping review. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 52, 101990.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, K. "Göçün Aile Üzerindeki Etkisi, <https://www.ayk.gov.tr/wpcontent/uploads/2015/01/YILDIRIM-Kaz%4b1mG%c3%96%c3%87%c3%9cN-A%c4%b0LE-%c3%9cZER%c4%b0NDEK%c4%b0-ETK%c4%b0S%c4%b0.pdf> (05.08.2024).

EXTENDED ABSTRACT

This study has focused on the kind of forced migration that affects people in the most dramatic and devastating ways. Usually, they are carried out in an attempt to flee, get rid of, or find safety. The purpose of the study is to investigate the social ramifications of forced migration from the viewpoint of a family. Specifically, in the context of the Kahramanmaraş earthquakes in 2023, the research will focus on the experiences and influences of the families who relocated to the Baskil region and how they settled. Earthquake in the literature despite studies on the effects of migration on families, it has been observed that there aren't many studies that directly. The family is the foundation of society. The failures that occur in the family affect the entire society. The families that focus on forced migration are different when struggling with the difficulties of the process they can develop strategies. Because every family is unique and unique to itself. Thus, in every family, the process of experiencing migration is becoming different, and here the type of family, economic structure, and cultural structure is decisive. The studies that will be carried out on this issue are these studies, forced migration after that, at the point when the family can hold on to life again and rebuild its life as much as it will be decisive, it will also be useful in terms of taking forward-looking measures. In addition, it allows the production of social policies on the migration and family axis by necessity he will provide. In this study, the qualitative research method of in-depth interviews and purposeful sampling techniques have been used. The universe of the study was created from the Kahramanmaraş earthquakes of February 6 then, they constitute the forced migration families to the Baskil district of Elazığ. Sample group Kahramanmaraş earthquakes in Baskil district of Elazığ with the help of purposeful sampling technique participants who migrated due to the identified and accessible ones volunteered to participate in the study 15 families formed the sample of the study. A total of 15 individuals were interviewed in our research. 11 women, and 4 men. The participants are born in Adana, the others are from

Elazığ. Only an individual born in Adana, from Elazığ, his home he emigrated as a result of receiving heavy damage in the earthquake. The other participants are all from the province of Malatya He emigrated to the Basque country. Most of the participants have incomes close to the minimum wage level. Sheltering they settled in the purposeful district. The reason for choosing the district is that it is their hometown. For another reason, it is a place close to where they migrated. Two of the female interviewers are on minimum wage which works. Others are housewives. One of the men is a civil servant, the others are workers. Most of the women are graduated from primary school. For boys, there are two elementary school, one middle school and high school graduates. The number of children varies between 2-7 children. The majority have 2 children. only three out of 15 families live in a crowded state. The family is sheltering together with their relatives. Relatives during the migration process and about spousal support, most of the participants are not satisfied. The life of migrating individuals he mentioned the costliness of his conditions, the lack of income. But the priority request is, it is to get a safe, solid home where they can put their heads in the province they come from. These are the expectations it is in the direction. Most of them miss their old lives. Problems with the education of their children as there are living individuals, and there are parents who are satisfied with the education in the district. The district also has participants who complain about the lack of commercial taxis and transportation disruptions. Some of the participants in the study stated that they had experienced some domestic tensions. The same forced migration at the time can cause family members to be separated from each other, which leads to family it can lead to weakening of internal bonds. Living separately from their spouses in this study participants are available. They live in separate provinces because of their jobs. Young people in the district want to migrate back more for many reasons, including a lack of structured activities and employment prospects. According to reports, people who experience psychological issues following the earthquake visit Malatya infrequently and, when they do, they leave the same night they visit. There have been participants who stated that they could not enter high-rise buildings. The participants did not experience any difficulties in adapting to the place of migration. Previously in the district having experienced staying has made it easier to get used to. Participants of the interview the majority of them think that the behavior of the people of the district towards them is good. The majority of the participants expressed a positive opinion about backward migration. To alleviate the effects of forced migration on families, families who migrate, psychological and social support should be provided. Traumatic for family members affected by forced migration mental health support should be provided to help them overcome the experiences. These programs such as support, psychosocial support programs, therapy, and counseling services can be provided. Families through economic development and educational programs can be strengthened. Access to health services can be facilitated. Forced migration is an issue that affects the entire world and can seriously harm families. It is necessary to demonstrate that the international community, governments, and non-governmental organizations are working together to mitigate the effects of this issue. Research on families affected by forced migration is crucial and can help families with their needs but

in order for more of these studies to be useful, they must be longer-lasting and more thorough. Research on families have to consider their long-term requirements as well as promote families' active involvement. Prioritizing the strengthening of collaboration between various sectors and organizations is essential.

